

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна
Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «Облік і контроль кредиторської заборгованості у ТОВ
«ДРУЖБА СВК»**

ШИФР КРБ.ЦТФО.1.153-03.1.1

Здобувачки _____ Галаган М.М.

Керівник _____ доц. Євтушевська О.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”10“ червня 2024 р., протокол № 15.

Завідувачка кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ Галина ТКАЧУК

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

« ____ » _____ 202_ р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Галаган Марині Михайлівні

1. Тема роботи ***«Облік і контроль кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК»***

Затверджена наказом ОНТУ від 04 квітня 2024 р. наказ № 153-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***5 червня 2024 р.***

3. Вихідні дані роботи ***Звітні дані про діяльність підприємства за 2021-2022р.р.***

4. Перелік питань, які потрібно розробити ***Теоретичні основи обліку та контролю кредиторської заборгованості. Організаційно-економічна характеристика підприємства та аналіз фінансових показників підприємства за 2021-2022 рр. Особливості організації бухгалтерського обліку та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві. Висновки та пропозиції.***

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання *14 лютого 2024 р.*

Керівник _____ доц. Євтушевська О.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Галаган М.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
<i>1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	14.02.24 - 20.03.24	
<i>2. Організаційно-економічна характеристика підприємства</i>	21.03.24 - 21.04.24	
<i>3. Організація обліку та контролю об'єкта дослідження на підприємстві</i>	22.04.24 - 28.05.24	
<i>4. Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	29.05.24 - 6.06.24	

Здобувач-дипломник _____ Галаган М.М.

Керівник роботи _____ доц. Євтушевська О.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник _____ Галаган М.М.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: *«Облік і контроль кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Актуальність теми полягає в тому, що без правильної організації обліку та аналізу кредиторської заборгованості, що формують релевантне інформаційно-аналітичне забезпечення для управління поточною кредиторською заборгованістю, неможливе забезпечення нормального функціонування підприємства. Несвоєчасна сплата за отримані товари, виконані роботи та надані послуги призводить до погіршення фінансового стану підприємства, що в кінцевому результаті може спричинити його неплатоспроможність та призвести до банкрутства.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. До першого розділу входять такі підпункти: економічна сутність кредиторської заборгованості; організація обліку кредиторської заборгованості підприємств; методика контролю кредиторської заборгованості підприємств та своєчасність її погашення. До другого розділу складається з: техніко-економічна характеристика підприємства; економічний аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства; аналіз фінансових результатів діяльності; аналіз фінансового стану. В третьому розділі: організація бухгалтерського обліку на підприємстві; організація на підприємстві обліку і контролю кредиторської заборгованості; напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

У завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані пропозиції і рекомендації по удосконаленню фінансового обліку і контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 72 стор.

таблиць – 14

рисуноків – 3

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	6
1. Теоретичні аспекти обліку і контролю кредиторської заборгованості	8
1.1. Економічна сутність кредиторської заборгованості	8
1.2. Організація обліку кредиторської заборгованості підприємств	14
1.3. Методика контролю кредиторської заборгованості підприємств та своєчасність її погашення	27
Висновки до першого розділу	31
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК»	33
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	33
2.2. Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства	37
2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності	41
2.4. Аналіз фінансового стану	47
Висновки до другого розділу	51
3. Організація бухгалтерського обліку кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК»	53
3.1. Загальна характеристика організації бухгалтерського обліку на підприємстві	53
3.2. Організація на підприємстві обліку і контролю кредиторської заборгованості	58
3.3. Напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК»	64
Висновки до третього розділу	68
Висновки та пропозиції	70
Список використаних джерел	73
Додатки	

ВСТУП

Підприємства здійснюють свою діяльність в тісному взаємозв'язку зі своїми партнерами. Фінансовий стан підприємства знаходиться в залежності від взаємовідносин з контрагентами та стану розрахунків між ними. Не виправдане накопичення кредиторської заборгованості частиною суб'єктів діяльності призводить до утворення ланцюга взаємних неплатежів, оскільки кредиторська заборгованість одного підприємства є дебіторською заборгованістю іншого і є вилученням оборотних коштів. Даний вид зобов'язань здійснює суттєвий вплив на фінансову стійкість та платоспроможність, також затримки розрахунків з кредиторської заборгованості можуть призвести до штрафних санкцій, судових позовів та погіршення ділової репутації підприємства. Тому виникає потреба у розробці методів та засобів ефективного управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи, послуги.

Проблемами організації та методики обліку та управління кредиторською заборгованістю та займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені: С.М. Барац, Ф.Ф. Бутинець, О.М. Галаган, Є.В. Орлов, А.Б. Борисов, В.Б. Івашкевич, Н.Н. Макарова, Я.В. Соколов та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є дослідження обліку та контролю кредиторської заборгованості на підприємстві та надання пропозицій для покращення обліку на підприємстві.

Для виконання даної мети, використовують такі завдання:

- дослідити економічну сутність, класифікацію, критерії визнання кредиторської заборгованості;
- визначити проблематику діючої методики обліку кредиторської заборгованості;
- дослідити порядок визнання та характеристику кредиторської заборгованості;
- описати специфіку обліку та контролю кредиторської заборгованості підприємств.

Об'єктом дослідження є процес обліку і контролю кредиторської заборгованості на підприємстві.

Предметом дослідження є організація та методика контролю кредиторської заборгованості на підприємстві ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Методи дослідження. В даній роботі використано структурний та порівняльний аналіз (порівняння даних с попередніми роками), системний підхід (дослідження об'єкта, як єдиного цілого), методи індукції та дедукції (визначення загальних тенденцій розвитку системи обліку та контролю виробничих запасів), метод спостереження (оцінка стану контролю виробничих запасів), розрахунково-аналітичний та графічний методи для побудови таблиць, проведення розрахунків і наочного відображення результатів дослідження; методи систематизації, гіпотези та припущення (формування власної думки та внесення рекомендацій).

Практичне значення одержаних результатів. За допомогою одержаних результатів, підприємство може дізнатися про ефективність його роботи. Розроблені рекомендації та їх використання сприяють удосконаленню методики бухгалтерського обліку та контролю розрахункових операцій підприємств, що має важливе значення для оптимізації управління грошовими потоками та фінансової стійкості досліджуваного підприємства.

Інформаційно-нормативною базою є: закони України, кодекси, національні стандарти бухгалтерського обліку, накази затверджені Міністерством Фінансів, підручники, монографії, фінансова звітність підприємства.

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи становить 72 стор., містить 14 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел з 42 найменувань.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ

1.1 Економічна сутність кредиторської заборгованості

Взаємовідносини, що виникають під дією ринку, між різними видами підприємств, організацій та установ, несуть собою характер грошових розрахунків та ґрунтуються на використанні грошей через виконання їх функцій, зокрема обігу і платежу. Варто відмітити, що підприємство виступає одночасно в ролі постачальника – дебіторська заборгованість та покупця – кредиторська заборгованість. Зупинимось більш детально на другій ролі.

Кредиторська заборгованість згідно балансового рівняння визначається як частина залученого капіталу підприємства.

Поняття «зобов'язання» у бухгалтерському обліку є більш вузьким, аніж у цивільному законодавстві. Так відповідно до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4] під зобов'язанням розуміється заборгованість підприємства, яка виникає у результаті минулих подій та погашення якої у майбутньому, спричинить зменшення ресурсів підприємства, які несуть економічні вигоди. Щодо обліку, то йому підлягають не всі зобов'язання, а тільки ті, що впливають із виконання укладених договорів, здійснених дій, а також виникнення зобов'язань з внесення платежів до бюджету, а також певних позабюджетних організацій [18].

Тобто зобов'язання реєструються в обліку тоді, коли відносно них виникає заборгованість. Що ж стосується зобов'язань, що підлягають виконанню їх в майбутніх періодах, то вони не є заборгованістю, а відтак не відображаються у бухгалтерському обліку [18]. Саме тому в ЗУ терміни «майно» та «зобов'язання» визначають ті групи об'єктів обліку, які виступають засобами підприємства (активами) та джерелами їх утворення (пасивам) [4]. Подібне твердження прослідковується у П(С)БО 11 «Зобов'язання», оскільки в ньому наводиться порядок формування, а також відображення у фінансовій звітності інформації про зобов'язання, пов'язуючи в одне ціле поняття затрат, можливості та зобов'язання [8].

На відміну від об'єктивних передумов виникнення та відображення кредиторської заборгованості, її економічний зміст визначають юридичні підстави. Тому розрізняють бухгалтерське та більш ширше правове визначення категорії «зобов'язання».

Угоди є юридичною підставою для виникнення зобов'язань. Розрізняють односторонні, двосторонні та багатосторонні угоди. Два останніх види угод є договори.

Вони зобов'язують одну сторону (кредитора) надавати визначені договором цінності або ж виконувати роботи, послуги, а іншу сторону (дебітора) зобов'язують сплатити у встановлені договором строки, виконання зобов'язань кредиторами.

Між кредиторською та дебіторською заборгованістю існує безліч спільних та відмінних рис. До спільних рис слід віднести розрив у часі між товарною угодою та безпосередньою її оплатою, що відповідно вказує на функцію грошей як засобу платежу. До відмінностей слід віднести особливості функціонування даних видів заборгованостей.

Різниця між дебіторською та кредиторською заборгованістю представляється у вигляді чистої заборгованості. Саме тому залежність між об'єктами дебіторської та кредиторської заборгованості можна представити наступною формулою:

$$КЗ = ДЗ + ЗПБ - ЗБП + ЗЗП + ПМО, (1.1)$$

де КЗ – кредиторська заборгованість;

ДЗ – дебіторська заборгованість;

ЗПБ – заборгованість підприємств, установ та організацій перед різними фондами - бюджетними та позабюджетними;

ЗБП – заборгованість бюджетних фондів підприємствам;

ЗЗП – заборгованість із ЗП по небюджетних організаціях;

ПМО – поправка на метод обліку ДЗ.

Виходячи з усього вище сказаного можна стверджувати, що підставами виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості є не тільки економічні передумови, але й правильна організація обліку на підприємстві.

Крім того розрахунки між підприємствами є однією з складових розширеного відтворення, адже вони опосередковують розподіл та перерозподіл виробленого суспільного продукту, а саме перехід його із товарної форми у грошову та навпаки.

Аналіз виникнення зобов'язань, дає можливість стверджувати, що з однієї сторони зобов'язання виступають дебіторська заборгованість, а для іншої – кредиторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість виступає як заборгованість підприємств та/або окремих осіб по платежам даному підприємству, кредиторська заборгованість ж, в свою чергу, є сумою заборгованостей даного підприємства другим підприємствам та окремим особам.

Будь-яке наукове дослідження завжди починається з уточнення поняття.

Поняття кредиторської заборгованості часто поєднують з терміном «зобов'язання». Саме тому виникає ціла низка їх класифікацій.

Довгий час теоретичні принципи, які є основою визнання, оцінки та розкриття кредиторської заборгованості, були недостатньо вивчені, і саме тому розглядалась як «зворотня сторона» активів.

Крім того кредиторську заборгованість ототожнюють із поняттями «заборгованість» та «зобов'язання». Варто відмітити, що у великому бухгалтерському словнику ці поняття тотожні за своєю суттю.

Бухгалтерська практика поділяє заборгованість на кредиторську заборгованість та дебіторську заборгованість. Проте, деякі вчені, зокрема Л.В. Кручак ці види заборгованостей відносить до сфери фінансових зобов'язань [25]. Розглянемо більш детально поняття кредиторської заборгованості.

Кредиторська заборгованість – це зобов'язання, під яким розуміється фактичне зобов'язання підприємства, яке виникло у результаті минулих подій, сплата якого призведе до зменшення розміру майна - різних видів ресурсів.

Взагалі визначення кредиторської заборгованості коливаються в розрізі від «належний до оплати борг» до таких як «очікуваний відтік грошових коштів та/або інших ресурсів» та «відмова СГ від можливого доходу» [19]. Якщо говорити про останнє трактування, то тут головним визнається те, що підприємство втрачає майбутні економічні вигоди.

Вчені Є.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред кредиторську заборгованість трактують як «Залучений капітал (КЗ)». При цьому трактуючи кредиторську заборгованість як можливе майбутнє вилучення певних засобів фірми, що обумовлено раніше прийнятими зобов'язаннями. Проте слід зауважити, що все ж таки поняття кредиторської заборгованості не можливо трактувати через поняття «залучений капітал» (ЗК), оскільки її не можливо характеризувати як капітал, хоч і залучений, оскільки під поняттям капітал розуміють:

- сукупні ресурси, які використовуються у бізнесі;
- чисту вартість;
- вихідну суму
- або, якщо говорити у вузькому розумінні, вкладене у певну справу джерело доходу у вигляді засобів виробництва, яке працює.

Аналіз трактувань поняття кредиторська заборгованість різними науковцями дає змогу окреслити три напрями:

- перша група вчених (А.Г.Завгородній, Б.А.Райзберг тощо) вважають, що кредиторська заборгованість є тимчасово залученими коштами фірми.
- друга група вчених (А.М. Мороза тощо), під кредиторською заборгованістю розуміють вид міжгосподарського кредиту.
- третя група вчених (П.Т. Саблук та інші) трактує кредиторську заборгованість як суму, що повинен сплатити боржник за одержані від постачальника цінності, надані послуги чи виконані роботи.

З'ясуємо взаємозв'язок між визначеннями понять «зобов'язання» та «кредиторська заборгованість». Дослідження проведені в цій сфері дозволяють виділити 4 види позицій:

1) не розглядають зобов'язання в цілому, тобто вчені джерела залучених коштів розподіляють на позики, кредити, розрахунки, іншу кредиторську заборгованість або взагалі на довгостроковий та короткостроковий ЗК;

2) окремо розглядають кредиторську заборгованість та зобов'язання тобто джерела утворення засобів фірми поділяються на: ВК, ЗК та зобов'язання.

3) розглядають кредиторську заборгованість та зобов'язання по розподілу суспільного продукту у складі кредиторської заборгованості.

На нашу думку, цього робити не слід, оскільки саме зобов'язання є значно ширшим поняттям, ніж кредиторська заборгованість;

4) кредиторська заборгованість та зобов'язання відносять до складу зобов'язань. Підсумовуючи все вище зазначене вважаємо, що зобов'язання включають в себе кредиторську заборгованість, яка, в свою чергу, є його складовою частиною.

Що ж стосується боргу боржника за певні цінності, то вони те виступають у ролі зобов'язання, а це значить, що кредиторська заборгованість виступає складовою частиною зобов'язань. Під зобов'язаннями ж слід розуміти сукупність певних фінансових вимог до фірми, які вимагають погашення у майбутніх періодах. Кредиторська заборгованість ж в свою чергу виступає у вигляді можливих майбутніх втрат економічних доходів внаслідок прийнятих у минулому зобов'язань, які стосуються передачі матеріальних цінностей, наданні послуг СГ у майбутньому. Звідси впливає закономірне питання: які зобов'язання слід розглядати як кредиторську заборгованість?

З позиції користувачів фінзвітності, зобов'язання кваліфікується як кредиторська заборгованість, якщо його можливо виміряти з відповідним ступенем достовірності. Проте момент здійснення угоди, який обумовлює виникнення кредиторської заборгованості, не завжди є очевидним через те, що більша частина короткострокових зобов'язань являє собою відповідні накопичені суми, зокрема такі, як наприклад нарахована заробітна плата, обчислені суми по податках або відсотках. З іншої сторони, фірма може укласти угоди про наступні угоди. Варто відмітити, що зобов'язання, які підлягають

виконанню, не виступають у ролі заборгованості, адже їх виконання відноситься до майбутніх угод.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV дає такі визначення:

- кредитор – особа, якій належить право вимоги;
- боржник – особа, яка несе обов'язок, відповідний праву вимоги кредитора;
- грошове зобов'язання – це зобов'язання боржника, щодо сплати кредитору відповідної грошової суми згідно цивільно-правового договору [3].

Так, у фірми можуть виникнути зобов'язання:

- ✓ перед постачальниками – за відвантажені сировину і матеріали;
- ✓ перед державним бюджетом – за відрахування від чистого доходу у бюджет, які ще є не внесеними до нього;
- ✓ перед працівниками та службовцями – за заробітною платою, що є нарахованою, однак не виплаченою та інше.

Варто відмітити, що у всіх зазначених випадках момент сплати коштів та момент отримання цінностей, нарахувань та перерахувань до бюджету не завжди співпадають. Тимчасове залучення коштів на такому підприємстві і називається кредиторською заборгованістю.

Зауважимо, що кредиторська заборгованість виникає не тільки при розрахунках між постачальниками та покупцями в процесі постачання цінностей, наданні послуг тощо, але і в зв'язку з іншими господарськими процесами, а саме у моменти, коли фірма тимчасово залучає грошові кошти інших фірм. Кредиторська заборгованість поряд з кредитами банків являє собою джерело залучених коштів фірми та як і позики банків, погашається за рахунок перерахування грошових коштів з рахунків фірми у банку.

Отже, ґрунтуючись на проведених дослідженнях, можемо стверджувати, що кредиторська заборгованість – це сума, що повинен сплатити боржник за одержані від постачальника матеріальні цінності, виконані роботи, надані

послуги, розрахунки з бюджетом і позабюджетними фондами, нараховану заробітну плату та інше.

1.2 Організація обліку кредиторської заборгованості підприємств

Розглядаючи бухгалтерський облік як галузь конкретних знань (науку) та як складову частину господарської діяльності (практику) управління, необхідно підкреслити, що кожна із складових її частин розвивається та удосконалюється за умови їхньої взаємозалежності, яка виявляється в тому, що наука, узагальнюючи передовий досвід, вказує шляхи подальшого прогресу, а практика виступає реалізатором нових напрямів в розвитку теорії. Первинність розвитку теорії визначає необхідність дослідження теоретичних аспектів раціональної організації обліку з точки зору адекватності сучасним вимогам господарської практики [27].

Бухгалтерський облік, являючи собою цілісну самостійну систему, розподіляється на елементи, які у вигляді частин перетворюються в систему за умови встановлення необхідної їх сукупності, розкриття функціональних зв'язків, раціональних форм та способів їхнього об'єднання та взаємодії, а також визначення зв'язків між ними. Звідси, організація бухгалтерського обліку передбачає: по-перше, об'єднання людей у вигляді спеціально створеного апарату, що здійснює функції обліку; по-друге, здійснення створеним апаратом облікового процесу для досягнення поставленої перед ним мети.

Таким чином, організацію облікової системи слід розглядати і як функцію управління, і як виконуваний технологічний процес, тобто в єдності структурно-організаційних та технологічних елементів. Структурно-організаційними елементами виступають функціональні відділи, групи та сектори облікового апарату, а технологічними – документація, документообіг, облікова реєстрація, форми обліку та звітності підприємства. Звідси, під організацією системи слід розуміти спрямовану діяльність по забезпеченню мети, що стоїть перед системою, при повній взаємодії структурно-організаційних та технологічних елементів.

На сучасному етапі розвитку системи бухгалтерського обліку взаємодія цих елементів закріплена на кожному підприємстві шляхом розробки та видання наказу про облікову політику. Облікова політика повинна містити інформацію розкриття бухгалтерської процедури обробки даних про факти фінансово-господарської діяльності підприємства за допомогою прийомів та способів обліку – первинного спостереження, вартісного вимірювання, поточного групування та підсумкового узагальнення – з дотриманням принципів фінансової звітності. Одним з фактів фінансово-господарської діяльності є здійснення операцій розрахунків, тому розкриття бухгалтерської процедури обробки даних про них є однією із складових частин облікової політики підприємства.

Розкриємо особливості практичного використання методичного інструментарію бухгалтерського обліку, за допомогою якого реалізується його процедура щодо розрахунків з дебіторами й кредиторами.

Організація бухгалтерського обліку як динамічний процес знаходиться в залежності від великої кількості різноманітних факторів. Під факторами слід розуміти такі умови, явища та процеси, що в безпосередній чи опосередкованій формі впливають не тільки на характер здійснення облікового процесу, але й на продукт праці, що випускається в результаті його здійснення, – інформацію. Причому фактори, що здатні змінити (поліпшити або погіршити) плин цього процесу та якість інформації, можуть бути як зовнішнього (наприклад, несвоєчасність надходження товарів, сировини (зерна пшениці, кукурудзи фуражної), матеріалів, платежів та документації від контрагентів), так і внутрішнього характеру (наприклад, застосування недосконалої методології та методики обліку, низький рівень кваліфікації робітників бухгалтерії, недотримання графіку документообороту і т.д.). З огляду на сучасний стан науково-технічного розвитку з усієї сукупності факторів, що впливають на характер проведення облікового процесу та якість інформації, слід окремо виділити рівень використання засобів автоматизації та електронного зв'язку.

Найбільш трудомісткою стадією облікової процедури є збирання даних, пов'язане з відображенням здійснюваних господарських операцій в первинних

документах. Скорочення витрат часу та праці на збирання та реєстрацію інформації в умовах автоматизованої бухгалтерії досягається завдяки широкому використанню сучасних технічних засобів та програмних продуктів.

Використання нових інформаційних технологій, орієнтованих на збирання відомостей, накопичення, зберігання, обробку та передавання даних за допомогою новітніх технічних засобів, – перспективний напрям удосконалення первинного обліку. Вони дають змогу створювати більш раціональні схеми підготовки та проходження документів і при цьому скорочувати час на їх обробку. В перспективі інформаційні технології дають змогу перейти від паперового документу до машинного носія інформації. Однак за умов сучасного господарювання повністю відмовитись від паперового документу не можливо.

Згідно з Положенням “Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку”, затвердженим наказом МФУ від 24.05.95 № 88 первинні документи – це письмові свідоцтва, що фіксують та підтверджують господарські операції, включаючи розпорядження та дозволи адміністрації (власника) на їх проведення [9]. У цьому ж Положенні зазначено, що документ може бути створений ручним або машинним способом, і при цьому він має бути записаний на паперовому або магнітному носії.

Тобто спосіб створення та зовнішній вигляд носія документа може бути паперовим або електронним, що закріплено на законодавчому рівні. Основна умова оформлення документів полягає в тому, щоб він мав всі необхідні реквізити, які також обумовлені в правових актах: назва підприємства, установи, від імені яких складений документ, назва документа (форми), код форми, дата і місце складання, зміст господарської операції та її вимірники (у натуральному і вартісному виразі), посади, прізвища і підписи осіб, відповідальних за дозвіл та здійснення господарської операції і складання первинного документа.

Згідно з вимогами нормативних актів підприємства у практичній діяльності використовують документи у формі бланків, затверджених МСУ, НБУ або відповідними галузевими міністерствами. Також їм надано право

користуватися самостійно розробленими формами документів (окрім фінансових) за умови, що вони матимуть всі необхідні реквізити.

Оскільки розрахунки включають в себе одночасно двосторонній рух і грошових коштів, і товарів, робіт, послуг, то й документи при проведенні розрахункових операцій поділяються на дві такі ж складові: фінансові та товарно-розрахункові.

Бланки фінансових документів мають відповідати формі, затвердженій НБУ, тому в наказі про облікову політику стосовно них вказано лише спосіб створення.

Що стосується товарно-розрахункових документів, то вони можуть мати як стандартний вигляд у формі затверджених бланків, так і бланки, модифіковані самим підприємством. Також серед документів, що створюються самим підприємством здебільшого з контрольною метою, слід назвати спеціалізовані реєстри: виписаних та отриманих документів.

У реєстрі виписаних документів (за видами) зазначається момент створення документу та номер присвоєного йому індивідуального коду. Такі реєстри запобігають зловживанням з приводу безконтрольної виписки документів та вживання їх не в інтересах підприємства. У реєстрі отриманих документів також проставляють дату передачі документу на підприємство та безпосередньо в бухгалтерію. Такий реєстр не зручно вести по всіх отриманих документах, тому його застосовують по отриманих рахунках та інших документах, які підлягають сплаті.

У цьому випадку реєстр документів до сплати слугує зведеним розпорядчим документом, оскільки він представляється на підпис керівникові для отримання дозволу на оплату рахунків. Відзначимо, що на великому підприємстві кількість документів до сплати сягає десятків і сотень щоденно, тому звичайно неможливо, щоб керівник зробив розпорядчий підпис про сплату на кожному з них. Однак, при підготовці реєстру документів на оплату, відповідальний робітник бухгалтерії перевіряє своєчасність їх надходження, відповідність умовам договорів, правильність цін, тарифів та зроблених

розрахунків, потім формує реєстр і представляє його керівникові для вирішення питань з оплати всього реєстру документів або деяких з них. Така постановка роботи виключає можливість нецільового витрачання коштів, проведення оплати рахунків, які не мають дозволу керівника, а також посилює роботу з приводу попередньої перевірки документів на предмет їхньої законності, доцільності та достовірності.

Окремо необхідно зупинитися на вигляді первинних документів, які повинні пройти всі етапи бухгалтерської обробки, а потім зберігатися відповідні терміни у бухгалтерії та в архіві. Це питання також регулюється вище названими законодавчими актами [9], у яких зазначено, що документ незалежно від способу виготовлення має бути записаний на матеріальному носії – магнітному, паперовому або електронному. При чому суб'єкти електронного документообороту зобов'язані зберігати електронні документи на електронних носіях інформації у тому форматі, в якому вони були створені для того, щоб була можливість перевірити їх цілісність на цих носіях.

Тобто це особиста справа керівництва кожного підприємства, яке на власний розсуд повинно визначити вигляд первинних документів – тільки в тому вигляді, в якому вони були створені, тільки на папері, або на папері і на первинному носії одночасно. Приймаючи таке рішення, необхідно звернути увагу на обов'язковість виконання паперових копій документів на вимогу інших учасників господарських операцій, а також правоохоронних, контролюючих або судових органів [9].

З цього можна зробити висновок, що для контролюючих органів підтвердженням законності та достовірності здійснених операцій є документ лише на паперовому носії. Тому зберігаються паперові копії документів для відображення їх в бухгалтерському обліку, а оригінали документів на магнітних та електронних носіях містяться у первинному вигляді з дотриманням вимог, передбачених законодавством:

– інформація, що міститься в електронних документах, повинна бути доступною для її подальшого використання;

– має бути забезпечена можливість відновлення електронного документа у тому форматі, в якому він був створений, відправлений або одержаний;

– у разі наявності повинна зберігатися інформація, яка дає змогу встановити походження та призначення електронного документа, а також дату і час його відправлення чи одержання.

Документи весь час знаходяться в русі. Шлях, що проходить документ від моменту виписки до здавання в архів, називається документообігом. Усі документи проходять на своєму шляху наступні етапи: складання (виписка), приймання документу бухгалтерією, реєстрація документів в системі облікових записів, передавання документу до архіву. Це основні віхи у житті кожного документу [33]. Етапи документообігу наведено на рис. 1.1.

Організаційний аспект документування – це безперечно розробка та виконання графіку документообороту за кожною ланкою облікової роботи, для кожного бухгалтера та в цілому по підприємству.

Графік документообороту встановлюється з метою упорядкованості руху та своєчасного одержання первинних документів для записів у бухгалтерському обліку. В ньому вказуються дата створення або одержання від інших підприємств та установ документів, прийняття їх до обліку, передача в обробку та до архіву [9].

Для того, щоб рух документів мав дійсно упорядкований характер, в графіку документообороту необхідно передбачити якомога більшу кількість позицій щодо процесу створення і обробки первинних документів. Особливо це стає важливим із впровадженням електронних документів, у зв'язку з чим з'явилась необхідність у висвітленні нових позицій проходження документів, які стосуються особливостей створення та передавання електронних документів, а також використання електронного цифрового підпису.

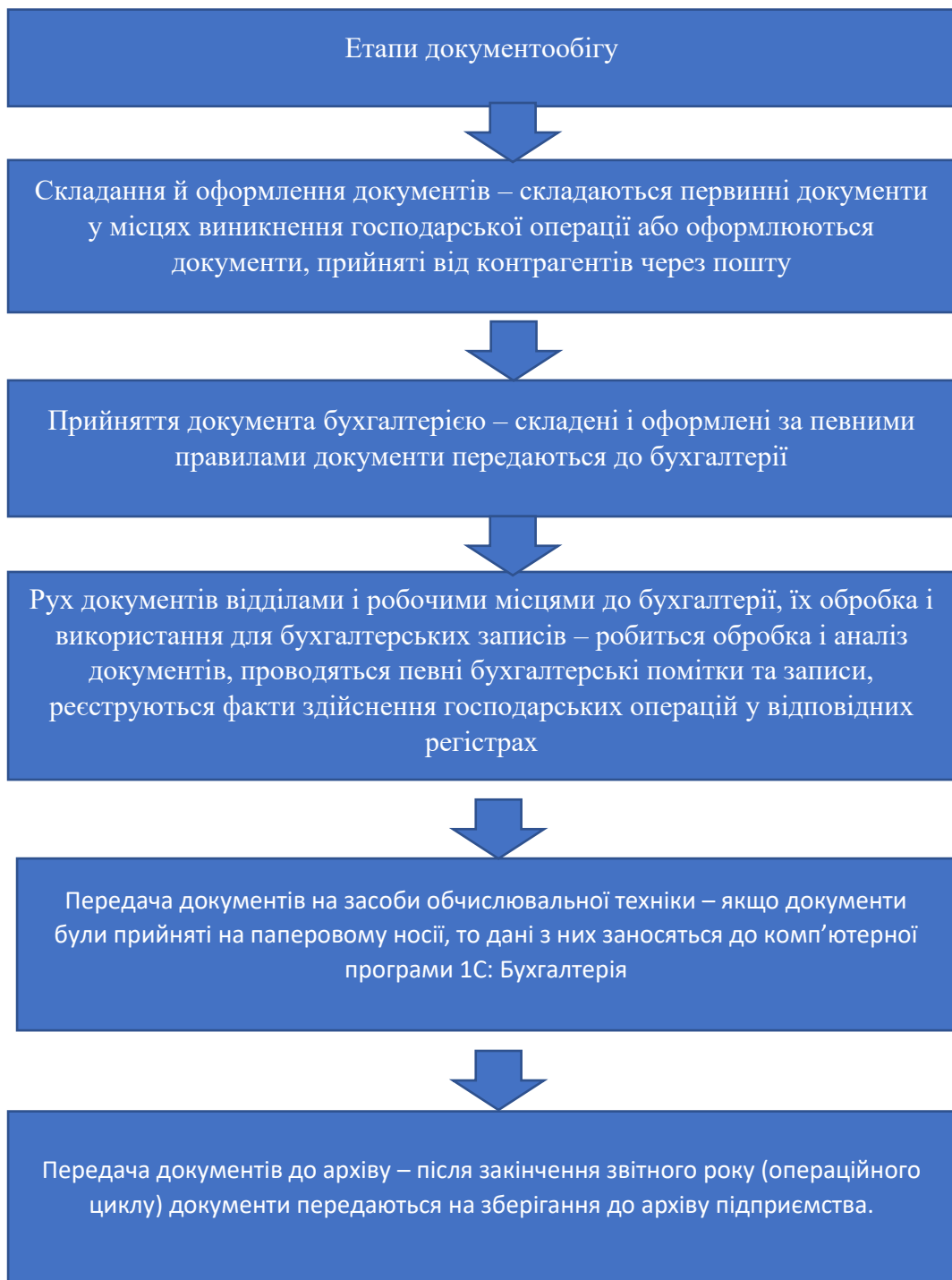

Рис. 1.1 Етапи документообігу

В графіку документообігу відображають такі позиції:

- ✓ назва документа;
- ✓ вид документа (внутрішній / зовнішній) та структурний підрозділ, що його створює;

- ✓ підстава для створення документа;
- ✓ посадова особа, що підписує документ;
- ✓ умови використання цифрового підпису, сертифіката ключа та посиленого сертифіката ключа;
- ✓ термін створення документа;
- ✓ термін відправлення або одержання документа (за умовами договорів);
- ✓ умови відправлення або одержання чи передачі документа (засоби інформаційно-телекомунікаційного зв'язку: факс, електронна пошта, мережа Інтернет, пошта);
- ✓ термін проведення в обліку;
- ✓ структурний підрозділ, до якого передається документ;
- ✓ обліковий реєстр, в якому відображається або з яким зіставляється документ; термін збереження документу.

Обов'язковим є затвердження і оформлення додатком до облікової політики переліку осіб, які мають право підписувати документи і ознайомлення з ним робітників бухгалтерії, що займаються їх обробкою. В цьому ж додатку наводяться вказівки щодо застосування факсиміле для окремих документів, основної та додаткових печаток підприємства, його штампів.

У графіку документообороту комбінату хлібопродуктів затверджено основні засади щодо організації інвентаризації, оформлення її результатів та проведення їх в обліку.

Один з головних аспектів проведення інвентаризації – це, передусім, створення інвентаризаційної комісії. З приводу інвентаризації стану розрахунків до складу такої комісії входять головний бухгалтер, бухгалтер, що займається обліком розрахунків з дебіторами та кредиторами, відповідальний робітник, що займається підписанням договорів постачання та продажу. В обліковій політиці зазначено додаткові строки проведення інвентаризації заборгованості. Її проводять щомісяця за визначеним графіком, зважаючи на необхідність виявлення дебіторської заборгованості та підтвердження її сумнівності, прийняття своєчасних заходів по стягненню боргів. Для забезпечення вчасного

та якісного проведення інвентаризації розрахунків бухгалтер з фінансово-розрахункових операцій наприкінці кожного місяця складає Акт звірення заборгованості та відсилає його контрагентам.

Вищезазначений Акт готується як виписка з аналітичної картки розрахунків з контрагентом та містить наступні дані:

- ✓ найменування контрагента;
- ✓ його реквізити;
- ✓ сальдо розрахунків початкове (підтверджене результатами попередньої звірки);
- ✓ дебетовий та кредитовий обороти в розрізі кожного договору, номера і дати первинного документу;
- ✓ сальдо розрахунків на кінець місяця за даними обліку;
- ✓ розбіжності за даними обліку контрагента.

В Акті в окремій колонці виділено суму податку на додану вартість (податковий кредит або зобов'язання) та зазначено номер і дату податкової накладної, що його підтверджує, а також факт її отримання чи неотримання. Введення такої інформації в Акт звірення заборгованості дає змогу бухгалтеру проконтролювати наявність податкових документів на підприємстві, а в разі їх несвоєчасного надходження попередити про необхідність застосування відповідних заходів: коригування суми податкового кредиту з ПДВ, стягнення документів з постачальника або робітника підприємства, який зобов'язаний своєчасно передавати документи в бухгалтерію.

Розглянута постановка облікової роботи по відображенню розрахунків та підтвердженню їхнього стану на звітну дату має наступні переваги:

- достовірність інформації – в бухгалтерії формується перевірена достовірна інформація щодо стану заборгованості з контрагентами;
- попередження появи сумнівних та безнадійних боргів – посилюється ступінь контролю за погашенням заборгованості та прийняттям своєчасних відповідних заходів щодо стягнення сумнівної заборгованості;

– правильна оцінка заборгованості – з'являється можливість якісного проведення резервування сумнівної заборгованості.

Питання оцінки розрахунків в обліковій політиці повинні бути розкриті згідно вимог, що визначаються П(С)БО, та містити наступне:

– оцінка в поточному обліку: дебіторська заборгованість – за сумою погашення; кредиторська заборгованість: нефінансові та поточні фінансові зобов'язання оцінюються за сумою погашення, а довгострокові фінансові – за дійсною вартістю.

– на дату балансу: дебіторська заборгованість – за чистою реалізаційною вартістю; кредиторська заборгованість – аналогічно з оцінкою в поточному обліку [7, 8].

Значну питому вагу в складі джерел коштів підприємства мають позикові кошти, у тому числі й кредиторська заборгованість. Управління кредиторською заборгованістю є одним з найбільш складних завдань бухгалтерського обліку, що пов'язано з існуванням проблеми неплатежів. Кредиторська заборгованість, на думку І.А. Бланк, – це поточні зобов'язання підприємства, що відображають його заборгованість перед господарськими партнерами з комерційних операцій; з розрахунків, нарахованих до оплати тощо [15].

Зобов'язання підприємства відповідно до П(С)БО11 “Зобов'язання” поділяються, зокрема, на: довгострокові, наведені в розділі III пасиву Балансу; поточні, наведені в розділі IV пасиву Балансу (рис.1.2) [8].

Завданнями обліку зобов'язань є своєчасне, повне і правильне документальне оформлення і відображення на рахунках синтетичного і аналітичного обліку господарських операцій з виникнення та погашення кредиторської заборгованості, не допускаючи прострочок у платежах і уникаючи штрафних санкцій.

Згідно П(С)БО 11 до довгострокових зобов'язань належать: довгострокові кредити банків; інші довгострокові фінансові зобов'язання; відстрочені податкові зобов'язання; інші довгострокові зобов'язання [8].

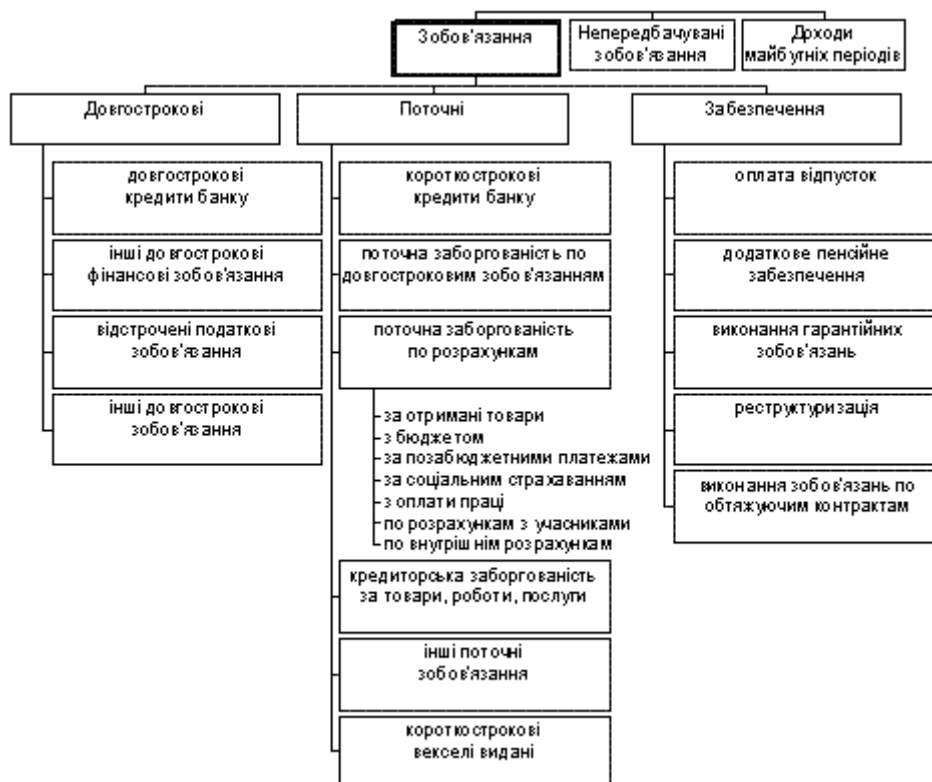

Рис. 1.2 Зобов'язання і забезпечення підприємства

Для узагальнення інформації про наявність та погашення довгострокової кредиторської заборгованості належать рахунки 50 “Довгострокові позики”, 51 “Довгострокові векселі видані”, 52 “Довгострокові зобов'язання за облігаціями”, 53 “Довгострокові зобов'язання з оренди”, 54 “Відстрочені податкові зобов'язання”, 55 “Інші довгострокові зобов'язання” [11].

Облік розрахунків за довгостроковими позиками банків та іншими залученими позиковими коштами у інших осіб, які не є поточними зобов'язаннями, проводять по рахунку 50. За дебетом рахунка відображається погашення заборгованості та переведення до поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, за кредитом – суми одержаних довгострокових позик, а також переведення короткострокових відстрочених позик до складу довгострокових.

Зарахування довгострокових позик на поточні рахунки обліковується на рахунках: Дебет 31 “Рахунки в банках” Кредит 50 “Довгострокові позики”. Переведення короткострокових позик до складу довгострокових у зв'язку зі

змінами умов кредитування обліковується: Дебет 60 “Короткострокові позики” 55 Кредит 50 “Довгострокові позики”. Операції з погашення довгострокових позик і процентів за ними у обліковій практиці відображається записом Дебет 50 “Довгострокові позики” Кредит 31 “Рахунки в банках”.

На рахунку 51 ведуть облік розрахунків з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, виконані роботи, отримані послуги та за іншими операціями, заборгованість за якими забезпечена векселями та не є поточним зобов’язанням [17].

Рахунок 52 призначений для ведення обліку розрахунків з іншими особами за випущеними та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше дванадцяти місяців з дати балансу. Для обліку розрахунків з орендодавцем за необоротні активи, прийняті на договірних умовах довгострокової оренди використовують рахунок 53. На рахунку 55 відображається відстрочена згідно чинного законодавства заборгованість з податків та обов’язкових платежів тощо.

Для обліку поточної кредиторської заборгованості призначені рахунки 6 класу: 60 “Короткострокові позики”, 61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями”, 62 “Короткострокові векселі видані”, 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками”, 64 “Розрахунки за податками і платежами”, 65 “Розрахунки за страхуванням”, 66 “Розрахунки з оплати праці”, 67 “Розрахунки з учасниками”, 68 “Розрахунки за іншими операціями” [11].

Основними джерелами інформації для контролю розрахункових відносин по товарних операціях є первинні документи з обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками, що унаочнено у табл. 1.1.

Для узагальнення інформації за всіма видами платежів до бюджету, в тому числі податків з працівників, використовується рахунок 64 “Розрахунки за податками і платежами”.

За дебетом рахунку 64 відображають належні до відшкодування з бюджету податки, їх сплату, списання тощо. За кредитом рахунку 64 обліковують нараховані податки й платежі в бюджет в кореспонденції з дебетом рахунків 23, 91, 92 – нарахування платежів, що включаються в витрати підприємства; 66 –

утримання податку із доходів громадян; 94 – нарахування фінансових санкцій 98 – нарахування податку на прибуток тощо.

Таблиця 1.1 - Документування розрахунків з покупцями та замовниками

Розрахунки з вітчизняними покупцями	Розрахунки з іноземними покупцями
Виникнення заборгованості	
<ul style="list-style-type: none"> - накладні - рахунки-фактури - рахунки - акти приймання робіт, послуг - податкові накладні - товарно-транспортні накладні (ТМ-1) - товарні накладні 	<ul style="list-style-type: none"> - комерційні документи - транспортні накладні (CMR - залізнична накладна, авіанакладна, коносамент) - платіжні документи на перерахування сум митних платежів та інших податків на рахунки митних установ - розрахунки бухгалтерії про наявність курсових різниць
Погашення заборгованості	
Виписки банку, ПКО, векселі	Виписки банку, векселі

Облік зобов'язань за страховими соціальними фондами на комбінаті хлібопродуктів ведеться на рахунку 65 “Розрахунки по страхуванню”. При відрахуваннях до соціальних фондів за рахунок підприємства розраховані суми відображаються за дебетом тих рахунків, на які була віднесена нарахована зарплата, і кредитується рахунок 65 відповідного субрахунка. При утриманні з заробітної плати складається запис Дебет 661 “Розрахунки за заробітною платою” Кредит 65 “Розрахунки за страхуванням” відповідного субрахунка.

Обліковим реєстром обліку є журнал № 3 та відомість № 3.6 по рахунку 64 та журнал 5 або 5а по рахунку 65.

Отже, при дослідженні методики відображення кредиторської заборгованості в системі рахунків бухгалтерського обліку можна зробити висновки про те, що належна організація обліку заборгованості на підприємстві має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних розрахункових операцій за борговими зобов'язаннями.

1.3 Методика контролю кредиторської заборгованості підприємств та своєчасність її погашення

Основними причинами виникнення кредиторської заборгованостей на підприємстві є:

- ✓ різниця в часі між моментами постачання та оплати рахунків постачальників та підрядників;
- ✓ низька платіжна дисципліна покупців і загальний економічний стан галузей, до яких вони відносяться;
- ✓ брак коштів у підприємства або зниження рівня його платоспроможності;
- ✓ порушення розрахунково-платіжної дисципліни контрагентами;
- ✓ недосконалість якості аналізу кредиторської заборгованостей і послідовності у використанні його результатів.

Облікові джерела контролю є документи, що відображають фактичні дані суб'єкта господарювання щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками, а саме: первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансова звітність (Баланс (Звіт про фінансовий стан) форма №1, Примітки до фінансової звітності), довідки попередніх ревізій, аудиторські висновки та інша документація, що узагальнює результати внутрішнього контролю.

Кредиторська заборгованість займає досить суттєву частку в поточних зобов'язаннях підприємств — в деяких галузях до 40-50%. Величина кредиторської заборгованості має значний вплив на фінансову стійкість, а в першу чергу, на платоспроможність підприємства. Тому підприємствам, з метою підтримки необхідного рівня платоспроможності та ліквідності необхідно здійснювати постійний контроль за розміром та структурою кредиторської заборгованості.

Метою контролю розрахунків з покупцями та замовниками є: забезпечення систематичного спостереження за достовірністю облікових та звітних даних про наявність і зміну сум кредиторської заборгованості; своєчасність перерахування коштів кредиторам; правильність пред'явлення претензій і вчасність їх

погашення; дотримання розрахунково-платіжної дисципліни на рівні її впливу на платоспроможність підприємства, що забезпечує його нормальну фінансово-господарську діяльність [20].

Один із найвідповідальніших етапів щодо налагодження ефективної діяльності суб'єкта господарювання – це досконало організувати систему внутрішнього контролю в установі. Суть поняття «організація» являє собою точне впровадження, чітке упорядкування будь-чого і досліджується як процес. Доцільно вважати, що організація внутрішнього контролю представляє собою комплекс заходів, націлених на створення, постійне упорядкування та вдосконалення системи внутрішнього контролю задля інформування управлінського складу щодо діяльності нижчих рівнів управління, а також щодо використання майна підприємства для приймання управлінських рішень та складання фінансової звітності.

Науковець С. Травінська вважає: «...при організації процесу внутрішнього контролю доцільно звернути увагу на основні принципи його ефективності, дотримання яких забезпечує успішне функціонування системи внутрішнього контролю, зокрема: відповідальність, збалансованість, своєчасність повідомлень про відхилення, відповідність контролюючої та контрольованої систем, постійність, комплексність, розподіл обов'язків, дозволів і схвалень»[38]. При дотриманні цих принципів забезпечується ефективне функціонування і стійкість підприємства, зберігається та ефективно використовується ресурсна база і потенціал підприємства, формується система інформаційного забезпечення усіх рівнів управління, забезпечується більш ефективна, налагоджена та чітка робота підрозділів підприємства зокрема [38].

Одне із важливих питань організації внутрішнього контролю операцій із поточними зобов'язаннями на підприємстві - це визначення його об'єктів. Об'єкти контролю, охоплені бухгалтерським обліком, збігаються із об'єктами обліку, тому що бухгалтерський облік являється як засобом контролю, так і його об'єктом.

Під об'єктами контролю, що підпорядковані бухгалтерським обліком, необхідно розглядати предмети, господарські процеси, явища, дії посадових і матеріально відповідальних осіб, які підконтрольні функціям бухгалтерського обліку.

Тому, під об'єктами внутрішнього контролю поточних зобов'язань доцільно розглянути елементи облікової політики підприємства (список первинних документів із обліку поточних зобов'язань; перелік осіб, які мають право підпису документів із обліку поточних зобов'язань; порядок ведення податкового обліку), господарські операції бухгалтерського обліку поточних зобов'язань, записи в первинних документах і облікових регістрах.

Внутрішній контроль стає більш ефективним при умові вмілого поєднання різних способів, прийомів та методів його реалізації. Метод являє собою використання загальнонаукових (аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація, системний огляд, функціонально-вартісний аналіз) та власних методичних способів та прийомів контролю (ревізія, інвентаризація, тематична перевірка, обстеження, внутрішній аудит, економічний аналіз, експертиза, перевірка виконання прийнятих рішень).

Тому для визначення методики внутрішнього контролю операцій з поточними зобов'язаннями встановимо мету і завдання такого контролю.

Мета - забезпечення у бухгалтерському обліку достовірних даних щодо формування поточних зобов'язань; повнота та своєчасність відображення господарських операцій в облікових регістрах та журналах-ордерах; правильне і правдиве ведення обліку поточних зобов'язань відповідно до принципів ведення облікової політики.

Завдання ґрунтуються на тому аби на підприємстві були наявні усі договори і чітко зареєстровані у відповідних журналах, на базі цього можна вивчити законність і доцільність проведення операцій з поточними зобов'язаннями, на скільки точно і повно вони відображені; оцінка і відображення реальної кредиторської заборгованості; внутрішній контролінг за правильних оформленням документів за поточними зобов'язаннями і чітке їх

відображення у обліку і звітності; оцінити стан синтетичного та аналітичного обліку поточних розрахунків на підприємстві, та якості їх відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку, облікових регістрах та фінансовій звітності; контролінг за підприємством у сфері дотримання чинного податкового законодавства по операціях з грошима та усіма розрахунками.

Підводячи підсумки, розглянемо порядок організації внутрішнього контролю поточних зобов'язань на підприємстві. Процес організації внутрішнього контролю за поточними зобов'язаннями включає: принципи ефективного внутрішнього контролю, у складі яких є суб'єкти контролю: управлінський та обліковий персонал, працівники економічних та технічних служб, сюди ж входить методика і техніка проведення контролю на підприємстві, яка включає об'єкт, джерела інформації, способи та методи проведення контролю, як загальноприйняті так і власні.

Ще одним та, без сумнівно, надважливим етапом внутрішнього контролю є прийняття відповідних рішень за результатами перевірки і їх виконання. Контроль закінчений при умові, якщо буде виправлено наслідки передбачених відхилень і прийнято міри щодо покращення фінансово-господарської діяльності підприємства чи певних структурних підрозділів в майбутньому.

Аналізуючи методи контролю поточних зобов'язань, на нашу думку, доцільним є використання комп'ютерної форми контролю. Комп'ютеризація і автоматизація обліку та внутрішнього контролю операцій із поточними зобов'язаннями дає змогу контролерам швидко отримувати інформацію щодо:

- відповідності залишків в синтетичних і аналітичних регістрах бухгалтерського обліку короткострокових кредитів в національній й іноземній валютах;

- реальності операцій із короткостроковими кредитами й позиками, відображеними в бухгалтерському обліку;

- правильності ефективного використання коштів, нарахуванні і сплаті відсотків по кредитам;

— достовірності відображеної кредиторської заборгованості у балансі, дотриманні строків позовної давності;

— достовірності актів звірки щодо підтвердження кредиторської заборгованості;

— доцільності закупівлі матеріалів і цінностей, фактичних розрахунків;

— правильності проведення розрахунків із податковими органами й органами соціального страхування;

— дотриманні раціонального ведення бухгалтерського обліку розрахунків із оплати праці, правильності нарахування заробітної плати, утримань і своєчасності виплати згідно із діючою системою оплати праці.

Одночасно, в рамках проведення контролю поточних зобов'язань, необхідною складовою є аудит поточних зобов'язань, що націлений на оцінку системи обліку та встановлення зловживань та помилок.

Висновки до першого розділу

Питання управління кредиторською заборгованістю постає винятково гостро, що пов'язано з проблемами невчасних платежів, повернення позичок в неповному об'ємі, виникнення сумнівних боргів як наслідок економічної кризи в цілому. Велика сума заборгованостей, які існують між підприємствами на макроекономічному рівні спричинює кризу неплатежів, яка в свою чергу призводить до гальмування розвитку ринку в цілому, а також тих секторів економіки, на яких здійснюють свою діяльність підприємства.

Поняття «кредиторська заборгованість» досить часто зустрічається в економічній літературі, проте значних змін у трактуванні даного поняття протягом тривалого часу не відбулося. Публікації вчених, що досліджували проблеми визначення сутності поняття кредиторської заборгованості, свідчать про складність даної категорії. З економічної точки зору кредиторська заборгованість розглядається як складова частина складовою зобов'язань.

В бухгалтерському обліку поняття "зобов'язання" вужче, ніж в цивільному законодавстві:

1) зобов'язання в бухгалтерському обліку виникає не тільки з Цивільного кодексу, а й з інших галузей права: фінансового, трудового чи окремих законодавчих актів, що регулюють економічні відносини;

2) поняття "зобов'язання" в праві й бухгалтерському обліку мають різний зміст;

3) договір – тільки юридичний факт, тому в бухгалтерському обліку відображаються договірні зобов'язання в момент їх виконання, а не виникнення.

Обліку підлягають не всі господарські зобов'язання, а лише ті, що впливають з виконання укладених підприємством договорів чи здійснення дій, з якими фінансове право пов'язує виникнення зобов'язань із внесення платежів до бюджету та відповідних позабюджетних органів.

На наше глибоке переконання, існує значна різниця між зобов'язаннями, які необхідно погасити негайно (протягом дня) або найближчим часом (протягом поточного місяця), і зобов'язаннями, які необхідно погасити протягом декількох років. Також значна різниця існує між зобов'язаннями перед юридичними особами чи працівниками й зобов'язаннями перед бюджетом.

2.ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДРУЖБА СВК»

2.1 Техніко-економічна характеристика підприємства

Сільськогосподарський виробничий кооператив «Дружба» було створено 21.03.2000 року.

Юридична адреса: 68251, Одеська обл., Саратський район, село Зоря вул. Троїцька, буд. 159.

Місія кооперативу – забезпечення основними видами продукції сільськогосподарського призначення мешканців Саратського району та Одеської області. Форма власності – приватна; організаційно-правова форма - колективне підприємство.

Очолює господарство Чиклікчи Георгій Гаврилович. Розмір пайового фонду – 285 тис. грн. (внесок Чиклікчи Г.Г. до пайового фонду складає 60%, Кирилова Г.Д. – 10%, інші 19 членів кооперативу внесли по 1,58%).

11.01.2020 року була змінено організаційно-правову форму (на товариство з обмеженою відповідальністю) та назву юридичної особи (на ТОВ «ДРУЖБА СВК»). Господарство є платником єдиного податку з 01.01.2019 року та платником ПДВ.

Основні види діяльності:

01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

10.41 Виробництво олії та тваринних жирів

68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна

52.10 Складське господарство

49.41 Вантажний автомобільний транспорт

47.19 Інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах

46.21 Оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин та інші.

До 01.01.2020 р. господарство функціонувало у формі СВК та здійснювало свою діяльність на підставі Господарського, Цивільного, Земельного та Податкового Кодексу, Законів України «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про кооперацію» тощо та Статуту.

СВК «Дружба» утворено шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку і є суб'єктом підприємницької діяльності.

Кооператив може здійснює виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність, не заборонену законом. Кооператив є юридичною особою. Статус юридичної особи Кооператив набуває у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців». Кооператив має самостійний баланс, поточні рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

Управління Кооперативом здійснюється на основі самоврядування, гласності, участі його членів у вирішенні питань діяльності Кооперативу.

До органів управління Кооперативу належать:

1. Загальні збори членів Кооперативу – вищий орган управління Кооперативу.
2. Правління Кооперативу у складі 4 осіб.
3. Ревізійна комісія Кооперативу у складі 3 осіб.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 роки представлені в табл. 2.1.

З даних табл. 2.1 видно, що в звітному році порівняно з попереднім обсяг продукції збільшився: в натуральному виразі – на 2682,7 т. або на 22,4%, в діючих цінах – на 19140,3 тис. грн. або на 32,3%, а в порівняних цінах – на 14316,5 тис. грн. або на 22,4%.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 роки*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі (Культури зернові та зернобобові), т	11987,7	14670,4	2682,7	22,4
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн. - у діючих оптових цінах - у порівнянних оптових цінах	59150	78290,3	19140,3	32,3
	63973,8	78290,3	14316,5	22,4
3. Середня оптова ціна за 1 тону продукції, грн.	493,4	5336,6	4843,2	981,6
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	143 652	171 390	27738	19,3
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	85 984	106 807	20823	24,2
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	4 675	4 849	174	3,7
7. Витрати на збут, тис. грн.	3 824	3 660	-164	-4,3
8. Валовий прибуток, тис. грн.	57 668	64 583	6915	12,0
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	94483	115316	20833	22,0
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	74,4	73,3	-1,1	-1,5
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.числі: - від основної операційної діяльності - від іншої операційної діяльності - від фінансової діяльності - від іншої діяльності	47158	66181	19023	40,3
	49169	56074	6905	14,0
	-1938	10948	12886	-664,9
	3	-682	-685	-22833,3
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	-	-
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	47158	66181	19023	40,3
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	110137	102914	-7223	-6,6
15. Матеріаловіддача, грн.	0,054	0,761	0,707	1316,5
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	18,62	1,31	-17,31	-92,9
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	150	139	-11	-7,3
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	426492,0	563239,6	136747,6	32,1

Продовження таблиці 2.1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	15009	17414	2405	16,0
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн	100,06	125,28	25,2	25,2
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	124240	129722,5	5482,50	4,4
22. Фондовіддача, грн. (обсяг продукції в оптових цінах/ середня річна вартість основних засобів)	0,048	0,604	0,56	1167,6
23. Фондорентабельність, %	38	51	13	x
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	133699,5	183560	49861	37,3
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,353	0,361	0,008	2,2
26. Рентабельність продукції, % (валовий прибуток/чистий дохід від реалізації*100)	40,1	37,7	-2,5	x
27. Рентабельність виробництва, % (валовий прибуток/собівартість*100)	67,1	60,5	-6,6	x
28. Середня річна сума дебіторської заборгованості	0	14,1	14,1	x
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	0	0	0,0	x
30. Коефіцієнти ліквідності балансу	1,882	2,324	0,4	23,5
- коефіцієнт поточної ліквідності	0,7701	0,6038	-0,2	-21,6
- коефіцієнт швидкої ліквідності	0,4805	0,7255	0,2	51,0

*Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Чистий дохід від реалізації продукції в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 27738 тис.грн. або на 19,3% .Повна собівартість реалізованої продукції в звітному році збільшилась на 20833 тис. грн. або на 22,0 %, це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 20823 тис. грн. або на 24,2% і збільшення адміністративних витрат – на 174 тис.грн. або на 3,7%, проте витрат на збут в звітному році порівняно з попереднім зменшились на 164 тис.грн. або в 4,3 рази. Це призвело до зменшення витрат на 1 гривню реалізованої продукції на 1,1 коп.

Фінансовий результат діяльності підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 19023 тис. грн, або в 40,3 рази. Причиною цього стало збільшення прибутку від реалізації продукції на 6905 тис. грн або в 14,0 рази і від іншої операційної діяльності на 12886 тис. грн., негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої діяльності на 83 тис. грн та зменшення прибутку від фінансової діяльності на 685 тис.грн.

Також на підприємстві покращилось використання таких ресурсів:

– матеріальних, про що свідчить зменшення матеріаломісткості на 17,31 та збільшення матеріаловіддачі на 0,707;

– трудових, про що свідчить збільшення продуктивності праці 1 працівника облікового складу на 136747,6 тис.грн. або на 32,1%;

– основних засобів, про що свідчить збільшення фондівіддачі на 0,56 грн., що позитивно характеризує використання основних засобів.

Фондорентабельність в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 13. Проте рентабельність продукції та рентабельність виробництва зменшилися на 2,5% і 6,6% відповідно.

2.2 Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства проведемо за допомогою табл. 2.2.

З таблиці 2.2 видно, що кредиторська заборгованість на кінець звітнього періоду порівняно з початком збільшилась на 2759 тис. грн., або на 90,8%. Це відбулось за рахунок збільшення кредиторської заборгованості за розрахунками на 2505 тис. грн., або на 82,5% (в основному кредиторської заборгованості з одержаних авансів на 3427 тис. грн., або в 124,2 %) та інших поточних зобов'язань на 253 тис. грн., або на 253,0%.

В структурі кредиторської заборгованості на початок звітнього року питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками – 100,0% (найбільшу питому вагу займала заборгованість за розрахунками з бюджетом – 45,6%,

заборгованість із внутрішніх розрахунків – 34,4%, заборгованість за розрахунками з оплати праці – 15,2%, заборгованість за розрахунками зі страхування – 4,8%).

Таблиця 2.2 - Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості*

Показники	Абсолютна величина		Питома вага, %		Відхилення			
	на початок звітного року	на кінець звітного року	на початок звітного року	на кінець звітного року	абсолютне	питомої ваги	в % до величини на початок звітного року	в % до величини зміни кредиторської заборгованості
<i>I</i>	2	3	4	5	6	7	8	9
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	3037	5796	100,0	100,0	2759	X	90,8	100,0
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками:	3037	5542	100,0	95,6	2505	-4,4	82,5	100,0
– з одержаних авансів	-	3427	0	59,1	3427	59,1	X	124,2
– з бюджетом	1385	-	45,6	-	-1385	-45,6	-100,0	-50,2
– з позабюджетних платежів	-	-	-	-	-	-	-	-
– зі страхування	145	222	4,8	3,8	77	-1,0	53,1	2,8
– з оплати праці	461	703	15,2	12,1	242	-3,1	52,5	8,8
– з учасниками	-	-	-	-	-	-	-	-
– із внутрішніх розрахунків	1045	1190	34,4	20,6	145	-13,8	13,9	5,2
1.3. Інші поточні зобов'язання	1	254	0	4,4	253	4,4	253,0	9,2

*Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: зменшилась питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 45,6%, питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками із внутрішніх розрахунків на 13,8%, питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці на 3,1%, питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками зі

страхування на 1,0%. Питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками з одержаних авансів збільшилась на 59,1% пункти та питома вага інших поточних зобов'язань на 4,4% пункти.

Слід відмітити, що початковою інформацією для складання кредиторської заборгованості є дані бухгалтерського обліку з грошової позики конкретних контрагентів, а також і про терміни її виникнення.

Найважливішим з погляду управління є розподіл заборгованості підприємства за термінами погашення. Поділ заборгованості на довготермінову та поточну необхідний для оцінювання ліквідності та платоспроможності підприємства. Крім того, групують поточну заборгованість за термінами її виникнення, найчастіше виділяючи такі «вікові групи»: до 30 днів, від 31 до 90 днів, від 91 до 180 днів і більше півроку. Таке групування необхідне як для фінансового планування, так і для контролю, зокрема для своєчасного виявлення простроченої, сумнівної та безнадійної заборгованості.

На наступному етапі проводиться дослідження кредиторської заборгованості за умовами та строками утворення з метою з'ясування стану платіжної дисципліни.

В процесі аналізу кредиторської заборгованості необхідно дати оцінку умов заборгованості, строкам заборгованості, обмеженню використання ресурсів, можливості залучення додаткових джерел фінансування. Стан кредиторської заборгованості характеризують показники: коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, який показує збільшення (зменшення) комерційного кредиту, який надається підприємству та середній строк оборотності кредиторської заборгованості (відображає середній строк повернення боргів підприємства) (табл. 2.3).

Розрахунки табл. 2.3 свідчить, що середній строк оборотності кредиторської заборгованості досліджуваного підприємства складає 11-15 днів, та, у відповідності до «вікових груп», поточна заборгованість підприємства відноситься до групи з терміном від 1 до 30 днів.

Таблиця 2.3 - Стан кредиторської заборгованості*

Показники	Попередній рік	Звітний рік
1. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	85984	106807
2. Середньорічна сума кредиторської заборгованості, тис. грн.	2715	4416,5
3. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	31,67	24,18
4. Середній строк оборотності кредиторської заборгованості, днів	11	15

*Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ДРУЖБА СВК» виконуємо за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 - Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ДРУЖБА СВК»*

Показники	Дебіторська заборгованість, тис. грн.	Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Перевищення заборгованості	
			Дебіторської	Кредиторської
1	2	3	4	5
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	-	-	-	-
2. За розрахунками:				
– з бюджетом	984	-	984	-
– за виданими (отриманими авансами)	2531	3427	-	896
– з позабюджетними платежами	-	-	-	-
– зі страхування	-	222	-	222
– з оплати праці	-	703	-	703
– з внутрішніх розрахунків	-	1190	-	1190
3. Інші види заборгованості	1674	254	1420	-
Всього	5189	5796	2404	3011

*Розраховано автором за даними фінансової звітності підприємства

Результатом порівняльного аналізу є з'ясування зменшення чи збільшення дебіторської заборгованості; зменшення чи збільшення кредиторської заборгованості. Зменшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути через погіршення стосунків з клієнтами, а саме – через зменшення кількості покупців продукції. Збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської може бути наслідком неплатоспроможності покупців. У процесі господарської діяльності частіше кредиторська заборгованість перевищує дебіторську. Отже, аналізуючи стан дебіторської та кредиторської

заборгованості, необхідно вивчити причини виникнення кожного виду заборгованості, враховуючи особливості діяльності підприємства та різні ситуації на підприємстві.

З табл. 2.4 видно, що дебіторська та кредиторська заборгованості за товари, роботи, послуги відсутні; дебіторська більше кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом на 984 тис. грн. та інші види заборгованості на 1420 тис. грн.; за розрахунками за виданими (отриманими авансами), страхуванням, з оплати праці та з внутрішніх розрахунків кредиторська заборгованість більше дебіторської на 896; 222; 703; 1190 тис. грн. відповідно.

2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності

Підприємство в ринкових умовах може успішно функціювати лише за умови досягнення певних фінансових результатів, показниками яких є прибуток (збиток) і рентабельність. Які характеризують абсолютну і відносну діяльність підприємства.

Прибуток – це частина доходу, яка залишається після відрахування витрат, пов'язаних з отримання доходу.

Рентабельність, як відносний показник ефективності діяльності підприємства, вимірює дохідність підприємства у вигляді рентабельності виробництва.

Основним завданням аналізу фінансових результатів є:

- систематичний контроль за формуванням фінансових результатів;
- оцінка рівня та динаміки показників прибутку;
- виявлення резервів зростання прибутку і рентабельності, розроблення заходів щодо їх виконання.

Джерелом інформації для проведення аналізу фінансових результатів можуть бути: дані рахунків бухгалтерського обліку; форми фінансової звітності - №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан); форма №2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід); форма №5 «Примітки до річної

фінансової звітності» бізнес план, фінансовий план, матеріали ревізій, аудиторських перевірок тощо.

Аналіз доходів і витрат підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства формуються в результаті одержання ними доходів і здійснення ними витрат. Саме доходи і витрати підприємства є головним фактором формування фінансових результатів (прибутку, збитку) підприємства за всіма видами його господарської діяльності.

Аналіз доходів підприємства від усіх видів його діяльності спрямований на оцінку їх складу, структури та динаміки. Для вирішення цих завдань складається аналітична табл.2.5.

Таблиця 2.5 - Динаміка та структура доходів підприємства

№	Показники	Код рядка ф. №2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
			Сума тис.грн	Структура%	Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Пунктів
	А	1	2	3	4	5	6	7
Операційна діяльність								
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	2000	143 652	99,38	171 390	92,71	27738	-6,67
2.	Інші операційні доходи	2120	674	0,47	13 148	7,11	12474	6,64
	Всього доходи операційної діяльності (1+2)		144 326	99,85	184 538	99,82	40212	-0,03
Інвестиційна та фінансова діяльність								
3.	Дохід від участі в капіталі	2200	-		-			
4.	Інші фінансові доходи	2220	221	0,15	341	0,18	120	0,03
5.	Інші доходи	2240	-		-			
	Всього доходів (3+4+5)		221	0,15	341	0,18	120	0,03
	Разом по підприємству		144 547	100,0	184 879	100,0	40332	x

Дані табл.2.5 свідчать, що найбільшу частку в доходах підприємства складає операційна діяльність. В складі операційної діяльності виділяється дохід від реалізації продукції. Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства представлені іншими фінансовими доходами, частка яких незначна і не має впливу на доходи підприємства.

Для аналізу витрат діяльності складається аналітична табл.2.6

Таблиця 2.6 - Динаміка і структура витрат підприємства

№	Показники	Код рядка ф.№2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
			Сума тис.грн	Структура%	Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн	Пунктів
	A	1	2	3	4	5	6	7
Операційна діяльність								
1.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	85 984	88,29	106 807	89,98	20823	1,69
2.	Адміністративні витрати	2130	4 675	4,80	4 849	4,09	174	-0,71
3.	Витрати на збут	2150	3 824	3,93	3 660	3,08	-164	-0,85
4.	Інші операційні витрати	2180	2 612	2,68	2 200	1,85	-412	-0,83
	Всього витрат операційної діяльності (1+2+3+4)		97 095	99,70	117 516	99,00	20421	-0,07
Інвестиційна та фінансова діяльність								
5.	Фінансові витрати	2250	218	0,22	1 023	0,86	805	0,64
6.	Втрати від участі в капіталі	2255	-		-			
7.	Інші витрати	2270	76	0,08	159	0,14	83	0,06
	Всього витрат (5+6+7)		294	0,30	1182	1,00	888	0,70
	Разом по підприємству		97 389	100,0	118 698	100,0	21309	x

З розрахунків табл. 2.6 видно, що основна частина витрат, це операційна діяльність, а саме собівартість реалізованої продукції. Значні витрати підприємства має як абсолютно, так і відносно по таких витратах основної

оперативної діяльності, як адміністративні витрати і витрати на збут. Структура витрат у звітному році у порівнянні з попереднім суттєво не змінилась.

Аналіз формування прибутку підприємства

Згідно з П(С)БО узагальненим фінансовим показником, який характеризує діяльність підприємства, є сума прибутку до оподаткування. Одержання загальної суми прибутку пов'язане з різними напрямками діяльності підприємства: операційна – основна та інша, інвестиційна, фінансова та інша діяльність. Відповідно до цих напрямів діяльності прибуток (збиток) розраховується як різниця між відповідними доходами і витратами. На основі розрахунків, виконаних в табл. 2.5 і 2.6 в табл. 2.7 наведена послідовність формування фінансових результатів (прибутку) до оподаткування.

Таблиця 2.7 - Формування прибутку підприємства

Показники	Код рядка форми №2	Попередній рік		Звітний рік	
		тис.грн	%	тис.грн	%
1. Прибуток від основної операційної діяльності - від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	49169	104,3	56074	84,73
2. Прибуток від іншої операційної діяльності	2120-2180	-1938	-4,11	10948	16,54
3. Прибуток від операційної діяльності (p1 + p2)	2190	47 231	100,2	67 022	101,27
4. Прибуток від інвестиційної діяльності	2200-2255	-	-	-	-
5. Прибуток від фінансової діяльності	2220-2250	3	0,006	-682	-1,03
6. Прибуток від іншої діяльності	2240-2270	-76	-0,16	-159	-0,24
7. Фінансовий результат до оподаткування	2290	47 158	100	66 181	100
8. Витрати з податку на прибуток	2300	-	x	-	x
9. Чистий прибуток	2350	47 158	x	66 181	x

Як свідчать дані табл. 2.7, прибуток на підприємстві формується як результат операційної діяльності, а саме від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Інша операційна діяльність на підприємстві в попередньому році була збиткова, а у звітному році зросла до 10948 тис.грн..

Аналіз прибутку від операційної діяльності

Величина прибутку від операційної діяльності - це основна складова фінансових результатів. На багатьох підприємствах операційний прибуток є єдиним джерелом формування чистого прибутку. З великої кількості факторів, які впливають на операційний прибуток, доцільно аналізувати передусім ті, які містяться у фінансовій звітності підприємства. Вони є основою факторного аналізу операційного прибутку, результати якого оформлюють у відповідній табл.2.8.

Таблиця 2.8 - Динаміка фінансових результатів від операційної діяльності

Показники	Код рядка форми №2	Попередній рік, тис.грн	Звітний рік, тис.грн	Відхилення	
				абсолютн, тис.грн (3-2)	відносне (4:2) x100
А	1	2	3	4	5
1.Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	p2000	143 652	171 390	27738	19,3
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	p2050	85 984	106 807	20823	24,2
3.Валовий прибуток (збиток)	p2090	57 668	64 583	6915	12,0
4.Інші операційні доходи	p2120	674	13 148	12474	1850,7
5.Адміністративні витрати	p2130	4 675	4 849	174	3,7
6.Витрати на збут	p2150	3 824	3 660	-164	-4,3
7.Інші операційні витрати	p2180	2 612	2 200	-412	-15,8
8.Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	p2090- -p2130- -p2150-	49169	56074	6905	14,0
9.Прибуток від іншої операційної діяльності	p2120 -p2180	-1938	10948	12886	-664,9
10.Прибуток від операційної діяльності (p8+p9)		47231	67022	19791	41,9

Розрахунки табл. 2.8 свідчать про значне зростання прибутку підприємства у звітному році у порівнянні з попереднім. Основними факторами цього зростання було: - збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 119,3%, що при певному зростанні собівартості – 124,2%, забезпечило збільшення валового прибутку на 6915 тис. грн.:

- зростання адміністративних витрат на 3,7%, які виявились меншими за темп приросту валового прибутку 12,0% і зменшення витрат на збут на -4,3% забезпечило приріст прибутку від реалізації продукції 14,0%;

- збитки від іншої оперативної діяльності склали -664,9%, проте не вплинули істотно на динаміку прибутку від операційної діяльності, де приріст склав 41,9%.

Аналіз рентабельності продукції

Якщо сума прибутку показує абсолютний ефект від діяльності, то рентабельність характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний ступінь прибутковості. Рентабельність можна визначити як відношення певного прибутку до показника, рентабельність якого розраховується.

Існує велика кількість показників рентабельності залежно від того, що є базовим показником для розрахунку, який вид фінансового результату (прибутку) з ним зіставляють. У загальній формі рентабельність розраховується як відношення прибутку до витрат чи застосованих ресурсів (капіталу).

Розрахунок рентабельності реалізованої продукції підприємства наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 - Показники рентабельності реалізованої продукції

Показники	Код рядка Ф.№2	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абсолютне, (3-2)	відносне, (4:2)х100
А	1	2	3	4	5
1.Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	p.2000	143652	171390	27738	19,3
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	p.2050	85984	106807	20823	24,2
3.Валовий прибуток, тис.грн	p.2090	57668	64583	6915	12,0
4.Рентабельність реалізованої продукції, %					
а) $\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{собівартість}}$	$\frac{p.2090}{p.2050}$	0,67	0,60	-0,07	-9,84
б) $\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{виручка від реалізації}}$	$\frac{p.2090}{p.2000}$	0,40	0,38	-0,02	-6,13

На зміну рентабельності впливають так звані фактори першого рівня, якими в даному випадку є фактори зміни чистого доходу від реалізації та собівартості реалізованої продукції.

2.4 Аналіз фінансового стану

Однією з умов успішного управління фінансами підприємства є аналіз фінансового стану.

Фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства, його наявні і потенційні можливості. Аналіз фінансового стану є важливим елементом аудиту, складовою частиною загального економічного аналізу діяльності підприємства.

Основними методами аналізу фінансового стану, що широко застосовується в практичній діяльності є:

горизонтальний аналіз – у процесі аналізу розраховують абсолютні та відносні зміни величин статей балансу за звітний період;

вертикальний аналіз – полягає в розрахунку частки окремих статей у валюті балансу, тобто вивчення структури балансу на початок і кінець періоду;

коефіцієнтний аналіз – застосовується для розрахунку рівня і динаміки відносних показників фінансового стану;

факторний аналіз – за його допомогою виявляється причини зміни абсолютних і відносних фінансових показників і розраховується вплив факторів на зміну фінансового показника.

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану є фінансова звітність: форма №1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан); форма №2 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); форма №3 – Звіт про рух грошових коштів (За прямим методом); форма №4 – Звіт про власний капітал; форма №5 – Примітки до річної фінансової звітності.

Аналітичні показники фінансового стану розраховані за даними фінансової звітності підприємства.

В табл. 2.10 наведено темпи зростання валюти балансу і результатів фінансової діяльності.

Таблиця 2.10 - Темпи зростання показників

Показники	Форма, код рядка	Попередній рік, тис.грн	Звітний рік, тис.грн	Темп зростання, (гр3:гр2)x100,%
А	1	2	3	4
1.Валюта балансу	Ф№1, р.1300	221 330	287 606	129,9
2.Чистий дохід від реалізації	Ф№2, р.2000	143652	171390	119,3
3.Прибуток від реалізації	Ф№2, р.2090-р.2130-р.2150	49169	56074	114,0
4.Загальний прибуток – прибуток до оподаткування	Ф№2 р.2290	47 158	66 181	140,3
5.Чистий прибуток	Ф№2, р.2350	47 158	66 181	140,3

Дані табл. 2.10 свідчать, що темп зростання показників, які характеризують фінансові результати діяльності підприємства значно перевищують темпи зростання валюти балансу. Таке співвідношення в темпах свідчить про високу ефективність додатково залученого в виробничу діяльність капіталу.

Горизонтальний аналіз – це порівняння величин окремих статей, розділів та валюти балансу за кілька періодів, на основі чого визначають напрями і тенденції змін цих показників (абсолютний приріст, темп приросту, темп зростання). Цей аналіз також називають трендовим (табл. 2.11).

Як видно з даних таблиці 2.11 валюта балансу зросла на 66276тис.грн., або на 129,9%. В активі балансу необоротні активи зменшились, а оборотні активи зросли. Із загального приросту активів на 66276тис.грн., за рахунок зростання оборотних активів на 70716тис.грн., та незважаючи на те, що необоротні активи зменшились на 4440тис.грн. Приріст капіталу підприємства відбувся за рахунок зростання власного капіталу на 65305 тис.грн., або на 32,3%, та зростання поточних зобов'язань на 5255тис.грн., або на 82,4%.

Таблиця 2.11 - Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу

Стаття балансу	Код рядка	Горизонтальний аналіз				Вертикальний аналіз		
		На початок звітного періоду, тис.грн	На кінець звітного періоду, тис.грн	Абсолютне відхилення - ня (гр3-гр2)	Відносне відхилення (гр4:гр2) x100, %	Структура		Відхил. (гр7- гр6)
						На початок звітного періоду, %	На кінець звітного періоду %	
А	1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВ								
I. Необоротні активи (НА)	1095	73 128	68 688	-4440	-6,1	33,0	23,9	-9,1
в т. ч.: ОЗ	1010	67 487	62 665	-4822	-7,1	30,5	21,8	-8,7
II. Оборотні активи	1195	148 202	218 918	70716	47,7	67,0	76,1	9,1
в т. ч.: ДЗ	1112 ÷ 1115	-	-	-	-	-	-	-
III. НА, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1300	221 330	287 606	66276	29,9	100,0	100,0	x
ПАСИВ								
I. Власний капітал	1495	202 468	267 773	65305	32,3	91,5	93,1	1,6
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	12 487	8 203	-4284	-34,3	5,6	2,9	-2,7
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1695	6 375	11 630	5255	82,4	2,9	4,0	1,1
в т.ч. поточна КЗ	1610 ÷ 1650	-	-	-	-	-	-	-
IV. Зобов'язання пов'язані з НА, утримувані для продажу та групи вибуття	1700	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	1900	221 330	287 606	66276	29,9	100	100	x

Вертикальний аналіз дозволяє оцінити якість балансу з точки зору його структури і тенденцій її зміни. Порівнюючи структурні зміни в активі і пасиві

балансу, можна оцінити зміни в складі майна і джерелах його формування (табл.8). В цілому як вертикальні так і горизонтальні аналізи свідчать про поліпшення якості балансу.

Відомо, що фінансовий стан підприємства значною мірою обумовлюється його виробничим потенціалом, до якого відносять:

- основні засоби – Ф№1, р.1010
- виробничі запаси – Ф№1, р.1101
- незавершене виробництво – Ф№1, р.1102
- витрати майбутніх періодів – Ф№1, р.1170

Фінансовий стан підприємства залежить також від наявності власних оборотних коштів (власного оборотного капіталу), під яким розуміється та частина власного капіталу підприємства, яка є джерелом формування оборотних активів.

Наявність власних оборотних коштів можна визначити двома методами. Перший так, як показано в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 - Розрахунок власних оборотних коштів підприємства

Показники	Код рядка, Ф№1	Звітний період		Відхилення	
		на початок, тис.грн	на кінець, тис.грн	абсолютне, тис.грн (гр3-гр2)	відносне,% (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
1.Власний капітал	1495	202 468	267 773	65305	32,3
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	12 487	8 203	-4284	-34,3
3.Необоротні активи	1095	73 128	68 688	-4440	-6,1
4.Власні оборотні кошти (р1+р2-р3)		141827	207288	65461	46,2

Як видно власні оборотні кошти впродовж звітного періоду збільшилися на 65461 тис.грн., або на 46,2% як результат зростання власного капіталу - на 65305тис.грн.

Висновки до другого розділу

У другому розділі був проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК», а саме:

- техніко-економічна характеристика підприємства;
- економічний аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства;
- аналіз фінансових результатів діяльності;
- аналіз фінансового стану.

У пункті техніко-економічна характеристика підприємства, розписана основна інформація про підприємство ТОВ «ДРУЖБА СВК»:

- повна та скорочена назва підприємства;
- хто є власником, хто займається керуванням даного підприємства, та бухгалтер, який проводить, облік у ТОВ «ДРУЖБА СВК»;
- з яким статутним капіталом, було засноване підприємство;
- юридична адреса, та земельні ділянки, які винаймаються;
- які суми становили активи, зобов'язання та дохід у 2021-2022 роках, та який був прибуток на кінець року;
- проведений аналіз основних фінансово-економічних показників.

У пункті економічний аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства проведено порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості та стан кредиторської заборгованості ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Далі був проведений аналіз фінансового стану головним завданням, якого було:

здійснення контролю за формуванням фінансових результатів; досліджено оцінку рівня та динаміки показників прибутку; виявлення резервів зростання прибутку і рентабельності, розроблення заходів щодо їх виконання.

Також ще був проведений аналіз фінансового стану підприємства, який виконувався за встановленими до нього завданнями:

- темпи зростання валюти балансу і результатів фінансової діяльності;

- горизонтальний та вертикальний аналіз балансу;
- розрахунок власних оборотних коштів підприємства.

Отже, у другому розділі проводився аналіз основних фінансових показників, фінансових результатів та фінансового стану у ТОВ «ДРУЖБА СВК».

3.ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ У ТОВ «ДРУЖБА СВК»

3.1 Загальна характеристика організації бухгалтерського обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безупинно з дня реєстрації підприємства. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку і забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, схоронність оброблених документів, реєстрів і звітності протягом установленого терміну, але не менш трьох років, несе керівник підприємства і головний бухгалтер.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві введені в штат підприємства бухгалтера і створена бухгалтерська служба на чолі з головним бухгалтером.

Підприємство самостійно визначає облікову політику; обирає форму бухгалтерського обліку як визначену систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації й узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних принципів і з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку. Керівник підприємства створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського, забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами, службами і працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера по дотриманню порядку оформлення і передачі для обліку первинних документів.

Головний бухгалтер забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку, складання і надання у встановлений термін фінансової звітності; організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських

операцій; бере участь в оформленні матеріалів, зв'язаних з нестачею і відшкодуванням утрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства.

Єдина система обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» забезпечується трьома нерозривно зв'язаними видами обліку: оперативно-технічним, статистичним і бухгалтерським. Також на підприємстві ведеться податковий облік відповідно до законодавства України.

Головний бухгалтер підприємства відповідно до Закону України від 16.07.99 р. № 996 – XI „Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” і відповідно до Положень (стандартами) бухгалтерського обліку з метою забезпечення єдиних принципів, методів і процедур, використовуваних підприємством для складання і надання звітності розробив наказ „Про облікову політику ТОВ «ДРУЖБА СВК».

Згідно цього наказу облікова політика ТОВ «ДРУЖБА СВК» визначається наступними положеннями.

Активи і зобов'язання відбиваються в балансі тоді, коли вони відповідають наступним критеріям:

- існує імовірність надходження або вибуття майбутніх економічних вигод;
- їхня оцінка може бути вірогідно визначена.

Одиницею запасів з метою бухгалтерського обліку вважаються вид запасів. Придбані запаси зараховуються на баланс по собівартості, визначеної відповідно до П(С)БО 9. Первісна вартість запасів, виготовлених власними силами, визначається згідно П(С)БО 16, по середньозваженому методу оцінки вибуття запасів.

Дебіторська заборгованість за продукцію і товари відображається в балансі по чистій реалізаційній вартості на дату балансу, рівній сумі дебіторської заборгованості за продукцію за винятком резерву сумнівних боргів. Резерв сумнівних боргів по дебіторській заборгованості визначати в розмірі 0,5 % від обсягу реалізації готової продукції попереднього звітного року.

Доход визнається на дату відвантаження продукції й оцінюється відповідно до П(С)БО 15.

Витрати відображаються в балансі одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, а в Звіті про фінансові результати відбиваються одночасно з доходами, для одержання яких вони понесені.

У виробничу собівартість продукції включаються:

- прямі витрати;
- загальновиробничі витрати.

Перемінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожну одиницю продукції на базі заробітної плати виробничих робітників виходячи з фактичної потужності звітного періоду. Постійні загальновиробничі витрати розподіляти на кожну одиницю продукції на базі заробітної плати виробничих робітників при нормальній потужності. За нормальну потужність прийняти фактичне товарне виробництво попереднього звітного періоду.

У собівартість реалізованої продукції включаються:

- виробнича собівартість продукції, що була реалізована в звітному періоді;
- нерозподілені постійні загальновиробничі витрати;
- наднормативні виробничі витрати.

Витрати, зв'язані з операційною діяльністю, що не включаються в собівартість реалізованої продукції (адміністративні витрати, витрати на збут і ін.) кваліфікуються відповідно до П(С)БО 16.

Ступінь завершеності робіт з переробки давальницької сировини визначати методом співвідношення обсягу завершеності частини робіт до їх загального обсягу за контрактом у натуральному вираженні і сумі.

До складу основних фондів зараховуються об'єкти основних засобів при терміні їхньої служби понад 1 рік і вартістю понад 3000,00 грн.

До складу малоцінних і швидкозношуваних предметів (МШП) зараховуються тільки інструменти і пристосування терміном служби до 1 року і вартістю менш 3000,00 грн., при нарахуванні зносу у розмірі 100% їхньої вартості. Інші МШП враховуються в товарних запасах тільки в кількісному вираженні.

У ТОВ «ДРУЖБА СВК» для ведення обліку бухгалтерських операцій застосовується спеціальна програма "1С:Підприємство 8" і конфігурація (прикладне рішення) "Бухгалтерія для України". Де бухгалтерський і податковий облік ведеться відповідно до чинного законодавства України.

"1С:Бухгалтерія 8 для України" забезпечує вирішення всіх завдань, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства.

До складу "1С:Бухгалтерії 8 для України" включений план рахунків бухгалтерського обліку, що відповідає Наказу Міністерства Фінансів України "Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку й Інструкції про його використання" від 30 листопада 1999 р. № 291. Склад рахунків, організація аналітичного, валютного, кількісного обліку на рахунках відповідають вимогам законодавства щодо ведення бухгалтерського обліку і відображення даних у звітності. За необхідності користувачі можуть самостійно створювати додаткові субрахунки й розрізи аналітичного обліку.

Автоматизовано облік операцій надходження й реалізації товарів і послуг. Під час продажу товарів виписуються рахунки на оплату, оформляються накладні й податкові накладні. Усі операції з гуртової торгівлі враховуються в розрізі договорів із покупцями й постачальниками.

Для роздрібної торгівлі підтримується як оперативне відображення роздрібної реалізації, так і відображення продажів за результатами інвентаризації.

Автоматизовано відображення повернень товарів від покупця й постачальнику.

В "1С:Бухгалтерії 8 для України" підтримується використання декількох типів цін, наприклад: "гуртова", "дрібногуртова", "роздрібна", "закупівельна" тощо. Це спрощує відображення операцій надходження й реалізації.

Облік руху готівкових та безготівкових коштів і валютних операцій. Підтримується введення і друк платіжних доручень, прибуткових та видаткових касових ордерів. Автоматизовані операції розрахунків із постачальниками, покупцями та підзвітними особами, внесення готівки на розрахунковий рахунок

і отримання готівки за грошовим чеком, придбання і продаж іноземної валюти, виплати (перерахування) заробітної плати, перерахування податків і внесків із заробітної плати. Під час відображення операцій суми платежів автоматично розбиваються на аванс і оплату. На підставі касових документів формується касова книга встановленого зразка.

Облік розрахунків із постачальниками й покупцями можна ведеться в гривнях. Розрахунки з контрагентами обліковуються за договором загалом або із вказівкою конкретних документів розрахунків. Спосіб ведення розрахунків визначається окремо для кожного договору.

Облік основних засобів, нематеріальних і малоцінних активів ведеться відповідно до П(С)БО 7 "Основні засоби", П(С)БО 8 "Нематеріальні активи", П(С)БО 9 "Запаси".

В "ІС:Бухгалтерії 8 для України" ведеться облік руху персоналу, включно з обліком співробітників за основним місцем роботи й за сумісництвом, внутрішнє сумісництво підтримується опціонально. Забезпечується формування типових форм за трудовим законодавством.

Автоматизовані:

- нарахування зарплати працівникам підприємства за окладом, іншими нарахуваннями й утриманням із можливістю зазначити спосіб відображення в обліку окремо для кожного виду нарахування;

- ведення взаєморозрахунків із працівниками до виплати зарплати й перерахування зарплати на карткові рахунки працівників;

- депонування;

- розрахунок регламентованих законодавством податків і внесків, оподатковуваною базою яких є заробітна плата працівників організацій;

- формування відповідних звітів (за ПДФО, за ЄСВ).

Під час виконання розрахунків враховується наявність на підприємстві:

- інвалідів;

- пенсіонерів.

"1С:Бухгалтерія 8 для України" дозволяє реєструвати доходи і витрати (за необхідності) юридичних і фізичних осіб - платників єдиного податку.

Автоматично формуються Книга обліку доходів (доходів і витрат) для фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, а також Декларації платників Єдиного податку - юридичних та фізичних осіб.

"1С:Бухгалтерія 8 для України" надає бухгалтерії набір стандартних звітів, які дозволяють аналізувати дані залишків, оборотів рахунків і проводок. Серед них оборотно-сальдова відомість, шахова відомість, оборотно-сальдова відомість по рахунку, обороти рахунку, картка рахунку, аналіз рахунку, аналіз субконто, обороти між субконто, зведені проводки, головна книга, діаграма.

Експрес-перевірка ведення обліку допомагає головному бухгалтеру в будь-який момент отримати зведену й деталізовану інформацію про коректність даних. Усі перевірки об'єднані в групи:

- положення облікової політики,
- аналіз стану бухгалтерського обліку,
- операції по касі,
- облік виробничих операцій,
- визначення фінансових результатів.

В "1С:Бухгалтерію 8 для України" включено обов'язкові (регламентовані) звіти, призначені для подання власникам організації й контролюючим державним органам, включно з формами бухгалтерської звітності, податкові декларації, звіти для органів статистики й державних фондів.

Тобто ця програма оптимізує роботу бухгалтерії і дає змогу швидко і в повному обсязі виконувати всі потрібні для бухгалтерського обліку дії.

3.2 Організація на підприємстві обліку і контролю кредиторської заборгованості

Для обліку кредиторської заборгованості ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовуються наступні рахунки:

- 63 – Розрахунки із постачальниками і підрядниками;

- 64 – Розрахунки за податками та платежами;
- 65 – Розрахунки зі страхування;
- 66 – Розрахунки по оплаті праці;
- 68 – Розрахунки по іншим операціям.

Ефективність управління кредиторською заборгованістю у ТОВ «ДРУЖБА СВК» залежить від якості відображеної суми кредиторської заборгованості на різних етапах облікового процесу.

Оформлення первинних документів, а також передача їх і відповідно встановленому порядку та строках для відображення в обліку здійснюється відповідно до графіку документообігу ТОВ «ДРУЖБА СВК». До первинних документів, які відображають оформлення операцій з кредиторською заборгованістю відносять розрахунки бухгалтерії; ВКО, наказ керівника підприємства; виписки банку; платіжні доручення, довідки бухгалтерії тощо.

Поточний облік кредиторської заборгованості складається з наступних операцій:

1. Реєстрація інформації, яка отримана в результаті обробки первинного обліку, шляхом використання системи рахунків обліку;
2. Реєстрація інформації в облікових регістрах;
3. Робота (групування/перегрупування) показників інформаційних даних.

ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує в своїй роботі журнально-ордерну форму, тобто синтетичний та аналітичний облік здійснюється одночасно у спеціальних журналах, та відомостях до них.

Важливим моментом обліку кредиторської заборгованості ТОВ «ДРУЖБА СВК» є розробка відповідних внутрішніх регламентів, що полягає у формуванні облікових номенклатур. Саме розроблені номенклатури дозволяють уникнути дублювання в бухгалтерському обліку, сформувати документообіг та ін.

Варто відмітити, що перелік внутрішніх регламентів розробляється в Товаристві для кожного об'єкту бухгалтерського обліку на кожному етапі облікового процесу.

На підсумковому етапі обліку кредиторської заборгованості інформація, яка міститься в журналах та відомостях переноситься до Головної книги, де відбувається її узагальнення на відповідних синтетичних рахунках. На цьому етапі проводиться взаємна перевірка між даними аналітичного та синтетичного обліку, після якої складається Баланс.

Довгострокові зобов'язання та забезпечення ТОВ «ДРУЖБА СВК» у Балансі відображаються у рядку 1500 - 1525. У рядку 1515 «Інші довгострокові зобов'язання підприємства» відображаються несплачені відсотки за кредитом, синтетичний облік їх ведеться на субрахунку 551 «Несплачені відсотки по кредиту», а аналітичний – за кожним договором.

Що ж стосується обліку поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями, то ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує субрахунок 611 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті», прикладом можуть виступати заборгованості за отримані у оренду об'єкти.

Наступним видом кредиторської заборгованості товариства є «Поточні зобов'язання та забезпечення».

Значна частка у зобов'язаннях досліджуваного підприємства припадає на кредиторську заборгованість за короткострокові кредити банків. Синтетичний облік розрахунків з контрагентами ТОВ «ДРУЖБА СВК» ведеться на 601 субрахунку «Короткострокові кредити банків у національній валюті», Відстрочені короткострокові кредити - на субрахунку 603.

Згідно з пунктом 27 ПБУ 16 витрати на оплату відсотків за користування кредитом (у тому числі овердрафтом) включаються до складу фінансових витрат. Нараховані відсотки відносяться в дебет субрахунку 951.

Розрахунки по нарахуванню і погашенню відсотків по кредиту ведеться на субрахунку 684.

Згідно з умовами кредитного договору, за порушення умов договору може передбачатися застосування до підприємства санкцій у вигляді штрафів і пені (наприклад, за невчасну сплату відсотків). Витрати на їх сплату включаються до

складу інших операційних витрат (згідно з пунктом 20 ПБУ 16). Якщо точніше, то застосовується субрахунок 948 "Визнані штрафи, пені, неустойки".

Витрати по нарахованих штрафах і пені від банку відображаються проводками Дт 948 Кт 685, а їх сплата — проводками Дт 685 Кт 311.

Заробітна плата – це винагорода працівнику, яку обчислено у грошовому виразі та за трудовим договором виплачується працівнику власником або уповноваженим ним органом за виконану роботу.

Для обліку нарахування заробітної плати та інших виплат працівникам ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовує рах. 66 «Розрахунки за виплатами працівникам». За кредитом даного рахунку відображується нарахована працівникам заробітна плата (основна, додаткова, інші виплати та нарахування), а за дебетом – суми утриманих платежів та податків, виплата заробітної плати, інші утримання із заробітної плати.

Аналітичний облік розрахунків ведеться за кожним працівником, за окремими видами виплат і утримань.

Аналітичний облік розрахунків із працівниками здійснюється за табельними номерами. Для обліку розрахунків із працівниками ТОВ «ДРУЖБА СВК» використовують форми типових документів:

розрахунково-платіжна відомість працівника № П-6;

розрахунково-платіжна відомість (зведена) № П-7.

У вказаних відомостях за кожним працівником відображається нарахування оплати праці та її виплати за звітний місяць, утримання із заробітної плати та суми заробітна плата до видачі.

Заробітна плата у ТОВ «ДРУЖБА СВК» виплачується працівникам регулярно в робочі дні в терміни, визначені законодавством та встановлені у колективному договорі, але не рідше двох разів на місяць через проміжок часу, що не перевищує шістнадцяти календарних днів. Тобто, заробітна плата за першу половину місяця (15 календарних днів) ТОВ «ДРУЖБА СВК» має виплачуватись в період з 16 по 22 число, а за другу – з 1 по 7 число.

Нарахована заробітна плата відноситься на витрати і включається до собівартості продукції, робіт та послуг. Нарахування заробітної плати працівникам основного виробництва, зайнятим виробництвом продукції, робіт та послуг відображається кореспонденцією:

Дт 23 Кт 66.

Нарахування заробітної плати загальновиробничому та адміністративному персоналу:

Дт 91, 92 Кт 66

Із суми нарахованої оплати праці проводяться утримання, тобто платежі, які зменшують суму нарахованої заробітної плати, а саме:

- військовий збір – 1,5% від нарахованої заробітної плати за усіма видами нарахувань;

- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) – 18%.

У бухгалтерському обліку утримання ПДФО відображується на рахунках бухгалтерського обліку кореспонденцією:

Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»

Кт 641 «Розрахунки за податками».

Утримання ЄСВ відображується на рахунках бухгалтерського обліку кореспонденцією:

Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»

Кт 651 «Розрахунки за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням».

Утримання військового збору відображується на рахунках бухгалтерського обліку кореспонденцією:

Дт 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»

Кт 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами».

На суму фактичних витрат на оплату праці (фонд оплати праці) здійснюють нарахування (сума, що не впливає на заробітну плату працівника, але сплачується безпосередньо ТОВ «ДРУЖБА СВК») єдиного соціального внеску розмір якого дорівнює 22% від нарахованого доходу. Єдиний внесок на

загальнообов'язкове державне соціальне страхування – обов'язковий платіж до системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, що справляється в Україні з метою забезпечення страхових виплат за поточними видами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Не менш важливим аспектом ефективного управління кредиторської заборгованості є здійснення постійного внутрішнього контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками. Проведення моніторингу кредиторської заборгованості сприяє уникненню ризиків неплатоспроможності підприємства, а також забезпечує виконання виробничих завдань без залучення додаткових грошових активів із зовнішніх джерел на не вигідних умовах.

Варто також зазначити, що найбільш типовими помилками, які виникають при внутрішньому контролі за кредиторською заборгованістю є:

- відсутність актів звірок з податковими органами. Суми за розрахунками з банками, бюджетом повинні бути узгоджені з відповідними організаціями і тотожні. Залишення на бухгалтерському балансі нерегульованих сум за цими розрахунками не допускається;

- відсутність актів звірок з постачальниками і покупцями. Ця інформація виключно важлива для прийняття управлінських рішень. Бухгалтер на підприємстві повинен складати реєстр кредиторської заборгованості. Після складання такого реєстру необхідно скласти платіжний календар, який дозволить правильно і раціонально розподілити грошові кошти підприємства; після цього важливо зіставити між собою організацій-дебіторів і організацій-кредиторів, так як може з'явитися можливість взаємозаліку.

Проведення взаємозаліку зі своїм контрагентом можливо лише при виконанні наступних умов:

- учасники взаємозаліку повинні одночасно виступати по відношенню один до одного і боржниками, і кредиторами, тобто у сторін повинні бути наявності зустрічні заборгованості;

- зустрічні заборгованості повинні бути однорідними, тобто зобов'язання сторін один перед одним мають бути якісно порівняні. Так, грошова вимога

організації не може бути, наприклад, зарахована постачанням товару або наданням послуг, в даному випадку буде мати місце не взаємозалік, а договір міни або бартерна операція. Відзначимо, що найчастіше проводиться взаємозалік грошових вимог партнерів, які визнаються однорідними незалежно від підстав їх виникнення;

- термін виконання зобов'язань настав (або не вказано, або визначено моментом запитання).

Нездатність впровадити ефективні процеси обліку та управління кредиторською заборгованістю може перешкодити підприємству своєчасно обробляти рахунки-фактури, використовувати наявні знижки та встановлювати більш-менш тривалі умови оплати з постачальниками, в залежності від того, які з них найбільш вигідні.

3.3 Напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю кредиторської заборгованості у ТОВ «ДРУЖБА СВК»

Неефективне та неправильне ведення розрахунків з контрагентами та виникнення кредиторської заборгованості призводить до порушення ліквідності суб'єкта господарювання: чим вищий рівень поточної кредиторської заборгованості, тим нижчий рівень ліквідності.

З метою підвищення ефективності обліку і контролю в частині своєчасності здійснення розрахунків з постачальниками та кредиторами за товари, роботи, послуги, пропонуємо для відображення заборгованості, термін сплати якої ще не настав, а, та також, прострочену заборгованість додатково відкрити на рахунках обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками (631 та 632) субрахунки другого порядку (рис. 3.1).

Наведена пропозиція сприятиме вдосконаленню веденню обліку і контролю за розрахунками з кредиторської заборгованості.

Рис. 3.1. Аналітичні рахунки для обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками

Розрахунки з постачальниками та підрядниками при журнальній формі обліку ведуться у журналі 3. Він не містить аналітичної інформації про стан таких розрахунків, тому основну увагу слід приділяти відомості 3.3. Для підвищення контролю за обліком зобов'язань на підприємстві слід використовувати аналітичну таблицю, яка дасть змогу контролювати кредиторську заборгованість за кожним постачальником і підрядником та терміни її погашення чи прострочення (табл. 3.1).

Для обліку залишків на рахунках постачальників слід вести Реєстр документів підприємства до сплати постачальникам, який сприятиме зростанню ефективності облікової роботи.

Вказані пропозиції сприятимуть вдосконаленню обліку підприємства з постачальниками і підрядниками та дозволять контролювати кредиторську заборгованість в цілому, попереджаючи порушення термінів її сплати.

Таблиця 3.1 – Кредиторська заборгованість підприємства перед постачальниками і підрядниками

№ з/п	Постачальник	Кредиторська заборгованість підприємства перед постачальниками і підрядниками									
		Всього	у т.ч. за термінами погашення, грн.			з неї простроченої			сума, грн.	причини виникнення	вжиті заходи
			до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	Від 6 до 12 місяців	Термін прострочення					
			до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	більше 6 місяців	до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	більше 6 місяців			
1											
...											

Для обліку залишків на рахунках постачальників слід вести Реєстр документів підприємства до сплати постачальникам, який сприятиме зростанню ефективності облікової роботи.

В цілому процес управління кредиторської заборгованості зумовлює значні вимоги до обліково-аналітичного персоналу підприємства, оскільки його реалізація передбачає:

- обґрунтування можливості виникнення кредиторської заборгованості;
- визначення політики надання кредиту для різних груп постачальників і видів продукції;
- контроль розрахунків з кредиторами за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;
- своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;
- забезпечення умов продажів, що гарантують надходження грошових коштів;
- прогноз надходжень грошових коштів від кредиторів.

Оцінюючи процес обліку кредиторської заборгованості на підприємстві доцільно дотримуватись його оптимізації. Напрями оптимізації обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства:

1. Використання стратегічного плану розвитку підприємства з використанням аналізу витрат і вигоди для оцінки готовності систем і виявлення потенційних партнерів-постачальників. Там, де це можливо, доцільно використовувати електронні платежі для погашення заборгованості.

2. Інтеграція закупівельних, кредиторських та приймальних системи для підвищення ефективності та запобігання помилок .

3. Проведення аналізу першопричин проблем з кредиторською заборгованістю для виявлення зон поліпшення процесу.

4. Використання показників ефективності для моніторингу та звітності про якість і своєчасність інформації по кожному окремому постачальнику.

5. Визначення можливостей для обробки без рахунку-фактури, які дозволять підприємству платити при отриманні матеріалів або товарів за узгодженими цінами, а не при отриманні рахунку-фактури.

6. Аналіз різних процесів кредиторської заборгованості та їх стандартизація як одного загального процесу.

7. Процес обробки кредиторської заборгованості повинен здійснюватися одним централізованим відділом і не розпорозуватись між відділами підприємства.

8. Використання функціональних можливостей систем для генерації платежів за рахунками-фактурами у встановлені терміни, засновані на встановлених політиках, які затримують оплату як допустимі.

9. Використання функціональних можливостей системи для автоматичного зіставлення рахунку-фактури постачальника з підтверджуючими документами.

10. Використання технології цифрової візуалізації, яка взаємодіє з існуючою комп'ютерною системою для індексації документів.

Успішна реалізація процесу управління кредиторської заборгованості пов'язана зі значними витратами часу. В цих умовах для отримання ефективних та «здорових» рахунків, без надмірного та необґрунтованого балансу, необхідна автоматизація процесу оплати, що дасть змогу мінімізувати час і витрати на обробку рахунків-фактур, чисельність персоналу. Автоматизація також забезпечує зменшення людських помилок та підвищення ефективності виконання процесу загалом. Різноманіття бухгалтерського програмного забезпечення, що доступне на ринку, дозволяє оптимізувати процес обліку кредиторської заборгованості, усунути більшу частину паперової роботи, пов'язаної з обліковою інформацією. Використання електронних рахунків-фактур, сканованих копій звітів, погоджень по електронній пошті і т. д. не тільки скорочує час, що витрачається на управління кредиторською заборгованістю, але і поліпшує повсякденну роботу бухгалтерії підприємства. Загалом, рекомендація використовувати програмне забезпечення задля удосконалення обліку кредиторської заборгованості є доволі загальним. Однак, не варто применшувати роль даних програмних продуктів в підвищенні ефективності функціонування підприємства в умовах інформатизацію суспільства, постійного та інтенсивного розвитку новітніх технологій, в т. ч. і в сфері бухгалтерського обліку.

Висновки до третього розділу

Облікове забезпечення взаєморозрахунків із кредиторами сприяє своєчасному розрахунку із контрагентами відповідно до прописаного строку у договорі, а також покращенню загального фінансового стану Товариства, а, відтак, має вагоме значення у його діяльності.

Варто відмітити, що аналіз кредиторської заборгованості не може бути розглянутий в повному обсязі за одним методом аналізу. Саме тому вчені дійшли висновків, що доцільно використовувати одночасно декілька методів аналізу кредиторської заборгованості.

До основних аналізу кредиторської заборгованості відносять:

– горизонтальний (трендовий) аналіз;

- вертикальний аналіз;
- факторний аналіз;
- порівняльний аналіз;
- коефіцієнтний аналіз.

На сьогодні міра відповідальності і самостійності Товариства стосовно прийняття відповідних управлінських рішень, які забезпечують ефективні розрахунки із контрагентами значно зростає. Збільшення або зменшення обсягу кредиторської заборгованості призводить до зміни фінансового стану Товариства.

Товариство повинно обов'язково своєчасно розраховуватись по своїм зобов'язанням. Контроль кредиторської заборгованості Товариства дає змогу:

- визначити зміну суми розміру боргових зобов'язань Товариства в порівнянні із значеннями на початок року;
- розрахувати оптимальне співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- визначити і оцінити допустимий ризик кредиторської заборгованості та вплив її на фінансовий стан Товариства;
- вирахувати співвідношення між розміром кредиторської заборгованості та обсягом продажів, встановивши доцільність збільшення реалізації продукції/товарів та надання послуг в кредит тощо;
- прогнозувати стан боргових зобов'язань Товариства протягом звітного року.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Без правильної організації обліку та контролю кредиторської заборгованості, що формують релевантне інформаційно-аналітичне забезпечення для управління поточною кредиторською заборгованістю, неможливе забезпечення нормального функціонування підприємства. Несвоєчасна сплата за отримані товари, виконані роботи та надані послуги призводить до погіршення фінансового стану підприємства, що в кінцевому результаті може спричинити його неплатоспроможність та призвести до банкрутства.

СВК «Дружба» утворено шляхом об'єднання фізичних осіб, які є виробниками сільськогосподарської продукції, для провадження спільної виробничої або іншої господарської діяльності на засадах їх обов'язкової трудової участі з метою одержання прибутку і є суб'єктом підприємницької діяльності.

Кооператив може здійснює виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність, не заборонену законом. Кооператив є юридичною особою. Статус юридичної особи Кооператив набуває у порядку, встановленому Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців». Кооператив має самостійний баланс, поточні рахунки в установах банків, печатку зі своїм найменуванням.

За результатами проведених досліджень, викладених в даній кваліфікаційній роботі, можна зробити наступні висновки про діяльність ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 роки.

Фінансовий результат діяльності підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 19023 тис. грн, або в 40,3 рази. Причиною цього стало збільшення прибутку від реалізації продукції на 6905 тис. грн або в 14,0 рази і від іншої операційної діяльності на 12886 тис. грн., негативний вплив здійснило збільшення збитку від іншої діяльності на 83 тис. грн та зменшення прибутку від фінансової діяльності на 685 тис.грн.

Також на підприємстві покращилось використання таких ресурсів:

– матеріальних, про що свідчить зменшення матеріаломісткості на 17,31 та збільшення матеріаловіддачі на 0,707;

– трудових, про що свідчить збільшення продуктивності праці 1 працівника облікового складу на 136747,6 тис.грн. або на 32,1%;

– основних засобів, про що свідчить збільшення фондівіддачі на 0,56 грн., що позитивно характеризує використання основних засобів.

Фондорентабельність в звітному році порівняно з попереднім збільшилась на 13. Проте рентабельність продукції та рентабельність виробництва зменшилися на 2,5% і 6,6% відповідно.

Таким чином, проведений аналіз фінансової діяльності ТОВ «ДРУЖБА СВК» за 2021-2022 рр. дозволяє зробити висновок про наявність тенденції до покращення діяльності підприємства впродовж досліджуваного періоду.

Облікова політика ТОВ «ДРУЖБА СВК» формується у відповідності з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. та вимогами Національних стандартів (положень) бухгалтерського обліку. Головною задачею бухгалтерського обліку у ТОВ «ДРУЖБА СВК» являється як одержання точної та достовірної інформації про господарчі процеси в результатах діяльності підприємства, так і для використання кредиторами, податковими, фінансовими та банківськими органами та іншими зацікавленими юридичними та фізичними особами.

Документообіг у ТОВ «ДРУЖБА СВК» встановлюється головним бухгалтером і є обов'язковим для всіх працівників підприємства.

Графік документообігу у ТОВ «ДРУЖБА СВК» забезпечує оптимальну кількість підрозділів і виконавців, через які проходить кожний первинний документ, визначити мінімальний термін його знаходження в підрозділі, а також сприяє поліпшенню облікової роботи, посиленню контрольних функцій бухгалтерського обліку, підвищенню рівня його механізації та автоматизації.

За результатами дослідження можна порадити наступні напрями оптимізації обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства:

➤ Використання стратегічного плану розвитку підприємства з використанням аналізу витрат і вигоди для оцінки готовності систем і виявлення потенційних партнерів-постачальників. Там, де це можливо, доцільно використовувати електронні платежі для погашення заборгованості.

➤ Інтеграція закупівельних, кредиторських та приймальних системи для підвищення ефективності та запобігання помилок .

➤ Проведення аналізу першопричин проблем з кредиторською заборгованістю для виявлення зон поліпшення процесу.

➤ Використання показників ефективності для моніторингу та звітності про якість і своєчасність інформації по кожному окремому постачальнику.

➤ Визначення можливостей для обробки без рахунку-фактури, які дозволять підприємству платити при отриманні матеріалів або товарів за узгодженими цінами, а не при отриманні рахунку-фактури.

➤ Аналіз різних процесів кредиторської заборгованості та їх стандартизація як одного загального процесу.

➤ Процес обробки кредиторської заборгованості повинен здійснюватися одним централізованим відділом і не розпорозуватись між відділами підприємства.

➤ Використання функціональних можливостей систем для генерації платежів за рахунками-фактурами у встановлені терміни, засновані на встановлених політиках, які затримують оплату як допустимі.

➤ Використання функціональних можливостей системи для автоматичного зіставлення рахунку-фактури постачальника з підтверджуючими документами.

➤ Використання технології цифрової візуалізації, яка взаємодіє з існуючою комп'ютерною системою для індексації документів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. №436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст.62-66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 18.04.2024)
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №13-14, №15-16, №17. Ст.109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення: 26.04.2024)
3. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44, ст.356 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-IV> (дата звернення: 18.04.2024)
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. Дата оновлення 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.05.2024)
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. Дата оновлення 03.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 20.04.2024)
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №628. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення: 20.04.2024)
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 28.02.2024) 65
8. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00> (дата звернення: 24.03.2024) 64

9. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88. Дата оновлення 09.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення: 05.04.2024) 72

10. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. №879. Дата оновлення 29.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 12.04.2024)

11. Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Дата оновлення 23.02.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 01.03.2024) 63

12. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2004 року / Пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В.Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов. К.: ТОВ „ІАМЦ АУ „Статус”, 2004. 1028 с.

13. Акімова Н.С. Основні проблеми обліку та внутрішнього аудиту дебіторської та кредиторської заборгованості / Н.С. Акімова // Науково-технічний збірник . – Харків, 2007. – Вип. 77. – С.268 – 272. 2

14. Антонюк О.П. Аналіз господарської діяльності: конспект лекцій. Одеса: ОНАХТ, 2018. 89 с.

15. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера. – К.: Ника-Центр, 1998. – 480 с. 10

16. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник для студентів вузів спец. 7.050106 “Облік і аудит” Вид. 2-е, допов. і переробл. Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640 с.

17. Бухгалтерський фінансовий облік: [Підруч. для студ. спец. “Облік і аудит” – 8-ме вид., доп. і перероб.] / За ред.. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2009. – 912 с. 15

18. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: [Навч. практич. посіб.] / Н.І.Верхоглядова, В.П.Шило, С.Б.Ільїна та ін. К.: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.

19. Власюк Г.В. Шляхи вдосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2009. № 5. С. 40-44.

20. Внутрішньогосподарський контроль. [текст] : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук - К. : "Центр учбової літератури", 2014. - 496 с. 5

21. Гарасим П.М., Лобода Н.О., Гарасим М.П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма. Економічні науки. Сер.Облік і фінанси. 2014. Вип.11(2). С. 102-110.

22. Городянська Л. Особливості організації обліку дебіторської заборгованості на підприємстві. / Л.Городянська / Бухгалтерський облік і аудит. 2007. № 6. С. 9-16.

23. Конон Багрій. Характеристика сучасних методів аналізу поточних зобов'язань суб'єкта господарювання // Економічний аналіз. 2012. Вип.11, част. 2. URL: file:///C:/Users/Admin/Downloads/ecan_2012_11(2) 6%20(3).pdf

24. Кручак Л.В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет, 2016. С. 93-98.

25. Мягких І.М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. Міжнародний науково-виробничий журнал: Сталий розвиток економіки. 2013. № 4 (21). С. 255-262.

26. Нашкерська Г. Особливості визнання та оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги. Бухгалтерський облік і аудит. 2009. № 11. С.31-37

27. Орлов І.В. Бухгалтерський облік і контроль зобов'язань суб'єктів господарювання: теорія і методологія: [монографія] / І.В.Орлов. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – 400 с. 61
28. Осмятченко В.О. Бухгалтерський облік в умовах застосування інформаційних технологій : [монографія] / В.О. Осмятченко. – К. : КНЕУ, 2010. – 263 с. 62
29. Плаксієнко В.Я., Куклішина О.С. Особливості облікового відображення розрахунків з постачальниками на підприємстві URL: http://www.rusnauka.com/11_NPE_2014/Economics/7_166187.doc.htm
30. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручник / М.С. Пушкар. Тернопіль: Карт-бланш, 2002. 628 с.
31. Сергій Т. Заборгованість і способи її ліквідації. / Т.Сергій /Юридичний вісник України. 2000. № 8. С.14-19
32. Словник-довідник фінансиста АПК / Під ред. Саблука П.Т. – К.: Інститут аграрної економіки УААН, 1997.–234 с. 78
33. Сопко В. Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: [Підручник]. – К.: КНЕУ, 2000. – 260 с. 79
34. Тесленко Т.І. Відображення в обліку поточних зобов'язань у вигляді штрафних санкцій та пені. Динаміка наукових досліджень 2004: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 21-30 червня 2008 р. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2008. С.40–41
35. Тесленко Т.І. Облік поточних зобов'язань на підприємствах різних форм власності. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України. 2008. № 1 (40). С.119–123
36. Тесленко Т.І. Сутність договірних зобов'язань і їхнє відображення в обліку. Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України. 2006. № 4–5 (35) С.119–123 .
37. Томчук О.Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. 2016. Т. 18, вип. 2. С. 160-164.

38. Травінська С.І. Особливості ведення обліку поточних зобов'язань на молокопереробних підприємствах: Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 4. С. 11-18. 63

39. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / В.О. Подольська, О.В.Яріш К.: Центр навчальної літератури. 2007. 488 с.

40. Хомин П. Особливості обліку розрахунків з постачальниками (підрядчиками) по новим регістрам журнальної форми. Бухгалтерський облік та аудит. 2002. №1. С. 59-62.

41. Югас Е. Ф. Економічна сутність договірних відносин підприємства та форми розрахунків з постачальниками і підрядниками. Економічний вісник університету. 2011. № 17/2 URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu

42. Юрловський, Б. Припинення зобов'язання. Сучасний бухгалтер. 2004. №48. С. 12-20.